

KINNITATUD
Lennuliiklusteeninduse Aktsiaseltsi
üldkoosoleku
..... 2020
otsusega

MAJANDUSAASTA ARUANNE 2019

Ärinimi: Lennuliiklusteeninduse Aktsiaselts
Äriregistri kood: 10341618
Aruandeperiood: 01.01.2019 – 31.12.2019
Aadress: Kanali põik 3
Rae küla, Rae vald
Harjumaa 10112
Telefon: +372 625 8230
Faks: +372 625 8200
Elektronpost: eans@eans.ee
Kodulehekülg: www.eans.ee
Põhitegevusala: aeronavigatsiooniteenuste osutamine

Ivar Värk
Juhatuse esimees

Jaanus Jakimenko
Juhatuse liige

Üllar Salumäe
Juhatuse liige

Sisukord

Sisukord	2
Info ettevõtte kohta.....	3
Tegevusaruanne	4
Majandustulemused.....	6
Tulemuslikkuse kava ja hinnad	8
Majanduslik lisaväärtus.....	9
Olulisemad tegevused ja sündmused 2019. aastal	10
Lennuohutus ja kvaliteet	14
Personal	17
Hea ühingujuhtimise tava aruanne.....	19
Raamatupidamise aastaaruanne	24
Finantsseisundi aruanne.....	24
Koondkasumiaruanne	25
Rahavoogude aruanne	26
Omakapitali muutuste aruanne	27
Raamatupidamise aastaaruande lisad	28
LISA 1. Aastaaruande koostamisel kasutatud arvestuspõhimõtted ja hindamisalused	28
LISA 2. Raha ja raha ekvivalendid	36
LISA 3. Finantsinstrumendid	37
LISA 4. Nõuded ostjate vastu.....	37
LISA 5. Muud nõuded ja ettemaksud	37
LISA 6. Põhivara.....	38
LISA 7. Võlakohustused.....	40
LISA 8. Võlad töövõtjatele.....	41
LISA 9. Muud lühiajalised kohustused	42
LISA 10. Omakapital.....	42
LISA 11. Müügitulu põhitegevusest.....	43
LISA 12. Tööjõukulud	44
LISA 13. Kaubad, toore, materjal ja teenused.....	44
LISA 14. Mitmesugused tegevuskulud	44
LISA 15. Tulumaks	45
LISA 16. Sihtfinantseerimine.....	45
LISA 17. Tehingud seotud osapooltega	45
LISA 18. Olulised raamatupidamishinnangud	46
LISA 19. Finantsriskide juhtimine	47
LISA 20. Sündmused pärast aruandekuupäeva.....	49
Kasumi jaotamise ettepanek.....	51

Info ettevõtte kohta

Ärinimi:	Lennuliiklusteeninduse Aktsiaselts	
Aadress:	Kanali põik 3, Rae küla, Rae vald Harjumaa 10112	
Asukohamaa:	Eesti Vabariik	
Telefon:	+372 625 8230	
Faks:	+372 625 8200	
Elektronpost:	eans@eans.ee	
Interneti kodulehekülg:	www.eans.ee	
Äriregistri kood:	10341618	
Käibemaksukohuslase registreerimisnumber:	EE100339639	
Põhitegevusala:	Aeronavigatsiooniteenuse osutamine	
Eesti majanduse tege- vusalaade klassifikaatori kood:	52239 - muud õhutransporti teenindavad tegevusalad	
Majandusaasta:	1. jaanuar – 31. detsember	
Juhatus:	Ivar Värk Jaanus Jakimenko Üllar Salumäe	juhatuse esimees juhatuse liige juhatuse liige
Nõukogu:	Viljar Arakas Riina Varts Kaupo Raag Andres Uusma	nõukogu esimees nõukogu liige nõukogu liige nõukogu liige
Auditikomitee:	Kaupo Raag Priit Rifk Andres Uusma	komitee esimees komitee liige komitee liige
Omanik:	Eesti Vabariik (100%)	
Aktsiate valitseja:	Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium	
Audiitor:	AS PricewaterhouseCoopers	

Tegevusaruanne

Lennuliiklusteeninduse Aktsiaselts (edaspidi: EANS või ettevõtte) osutab oma klientidele ohutut, kvaliteetset ja keskkonnasõbralikku, rahvusvaheliselt konkurentsivõimelist ning dünaamiliselt arenevat aeronavigatsiooniteenust ning toetab rahvusliku kaitse vajadusi õhuruumi suveräänsuse tagamisel.

Ettevõtte kõige olulisemaks eesmärgiks on aeronavigatsiooniteenuse osutamine. Selle tagamiseks korraldab juhatuse ettevõtte majandustegevust kolme tähtsama huvigrupi peamisi ootusi silmas pidades:

- klientidele on oluline saada ohutut, kvaliteetset, sujuvat ja paindlikku aeronavigatsiooniteenust õiglase hinnaga;
- omanikule on tähtis ettevõtte pikaajaline ja kasumlik toimimine, tagades nõutud omakapitali tootlikkuse;
- personali huvi on teha huvitavat ja vajalikku tööd, sealjuures areneda ning saada töö eest väärikat tasu.

2019. aasta lühiülevaade

2019. aasta oli sarnaselt maailmamajandusele EANSi poolt vaadatuna stabiliseerumise aasta. Kahel eelmisel aastal oodatust oluliselt kiiremini, üle 7% kasvanud lennuliikluse kasv pöördus 2019. aasta teisel poolel väikesesse langusesse võrreldes eelmise aastaga. Hoo raugemise taga on esmalt lennuliiklusvoogude muutmine Euroopa õhuruumis hilinemiste vähendamiseks kõige enam koormatud õhuruumi osades. Samuti mõjutab EANSi poolt osutatava aeronavigatsiooniteenuse mahtu maailmamajanduse stabiliseerumine, üleilmsetest kaubanduspingetest tingitud kaubalendude vähenemine, Boeing 737 MAX lennukite lennukeeld, lennufirmade pankrotid, keskkonnaaktivistide „lennuhäbi“ võimendamine jms tegurid. Kui Euroopas tervikuna kasvas instrumentaallennureeglite alusel toimunud lendude maht ca 0,9%, siis Eesti õhuruumis vastav maht langes 1,3%.

FRA (FRA - *Free Routing Airspace*) lennud ehk vabalt valitava marsruudiga lennud, mis võimaldavad lennufirmadel planeerida ja lennata kulutõhusamalt ja keskkonnasäästlikumalt, moodustasid 2019. aastal 37,6% lendude koguarvust.

Jätkuvalt on Euroopa lennuliiklusteenuseid pakkuvate ettevõtete kõige aktuaalsem probleem läbilaskevõime suurendamine, mis kulmineerus 2018. aastal 19 miljoni minutiga. Lendude ümbersuunamine, vähem streike sektori ettevõtetes, oodatust madalam liikluse kasv, väiksem ilmast tulenev mõju ja parem tsiviil-militaar koostöö aitasid oluliselt kaasa lennuvoogude hilinemiste vähendamisele ca 9% võrra Euroopas, moodustades siiski 17,5 miljonit minutit ehk 88% rohkem kui aastal 2017. EANSi põhjustatud hilinemised moodustasid kogu hilinemiste mahust 2019. aastal marginaalse 820 minutit. Läbilaskevõime ja lennuohutuse suurendamiseks aasta varem täies mahus kasutusele võetud ACC kolmas sektor lõi eelduse Tallinna ACC (piirkondlik lennujuhtimisüksus) põhjustatud keskmine marsruutlennu hilinemise vähenemiseks, moodustades 0,0 minutit (2018: 0,1 minutit) lennu kohta. Arvestades marsruut- ja terminali liiklust kokku vähenes 2019. aastal EANSi poolt põhjustatud keskmine hilinemine lennu kohta 96,5% võrreldes eelmise aastaga (vähem kui 0,05 minutit lennu kohta).

EANS soovib olla kaasaegne ja arenev partner oma klientidele. Aeronavigatsiooniteenuse osutajana peab ettevõtte kaasas käima valdkonnas toimuvate muutustega. Muutusi nõuavad järjest suurenev mehitamata lennunduse kasv, ootused läbilaskevõime suurendamiseks,

hilinemiste vähendamiseks jne, sealjuures mitte unustades teenuse ohutuse ning turvalise tagamist.

2019. aastal jätkati eelnimetatu osas kolme suurema arendusprojektiga.

Soome-Eesti ülepiiriliste sektorite ja sellega kaasneva integreerituse programm **FINEST**, mis on oluline nii tuleviku lennuvoogude seisukohalt, kuid omab ka suurt potentsiaali üldiseks osapoolte võimekuse tõstmiseks. Märtsi alguses allkirjastati kolmepoolne leping Thalese ja ANS Finlandiga FINEST-i toimimiseks vajaliku süsteemiuuenduse tellimiseks.

Remote TWR ehk **irdtorni** projekti raames võeti vastu süsteemi versioon 1 ja novembris sõlmiti leping versioon 2 väljaarendamiseks. Edaspidiseid arenguid suunab oluliselt otsus ehitada irdtorni keskus Tallinnasse EANS-i hoonetekompleksi ja alustada teenuseosutamise Kuressaare lennuväljale AFIS tasemel.

GOF U-Space projekti puhul toimusid suvel testlennud, demolendude põhjal tõdeti, et nii droonilennutajate, mehitamata lennunduse tehniliste süsteemide arendajate kui ka riigiesindajate ja lennuliikluse korraldajate jaoks on lennuohutuse tagamiseks oluline omavaheline koostöö. Paralleelselt GOF U-Space projektiga alustati konsultatsiooniprojekti AirMap-iga, mille eesmärgiks on Eesti riigi UTM potentsiaali hindamine ja kirjeldamine.

Usume, et edu taga on meie professionaalsed töötajad. Peame oluliseks süsteemset töötajate koolitamist ja hoolitsemist järelkasvu eest. 2019. aastal viidi läbi järjekordne lennujuhtide värbamise kampaania teleseriaali „Taevavalvurid“ näol, eesmärgiga tõmmata suuremat tähelepanu lennujuhi elukutsele, lennundussektorile ja ettevõttele laiemalt kui võimalikule tööandjale. Kampaania oli väga edukas, suurenenud on huvi ettevõtte ja pakutavate töökohtade vastu kui ka sektori ettevõtete vastu laiemalt. Lennujuhi värbamiskampaania pärjati värbamisturunduse auhindade jagamisel I kohaga.

Oleme veendunud, et suudame pakkuda professionaalidele arendavat ja väljakutseid pakkuvat tööd ning osutada kõikide osapooltega tihedas koostöös klientidele usaldusväärset ja kvaliteetset teenust rakendades nüüdisaegseid lennuohutusmeetmeid.

Majandustulemused**Finantsnäitajad 2018-2019**

eurodes	2019	2018
Müügitulu	28 161 514	28 349 485
Käibe muutus	-0,7%	7,3%
EBITDA	9 816 931	12 126 711
Ärikasum	4 688 172	7 685 158
Maksueelne kasum	4 455 044	7 534 081
Puhaskasum	3 236 149	6 847 331
Puhaskasumi muutus	-53%	10%
Müügitulu töötaja kohta	132 214	138 290
EBITDA marginaal	35%	43%
Maksueelse kasumi marginaal	16%	27%
Puhasrentaablus	11%	24%
Omakapitali osakaal	45%	58%
Omakapitali rentaablus (ROE)	17%	37%
Varade tootlus (ROA)	9%	21%
Maksevõime kordaja	3,0	1,1
Võlakordaja	0,5	0,4
Keskmine töötajate arv	213	205

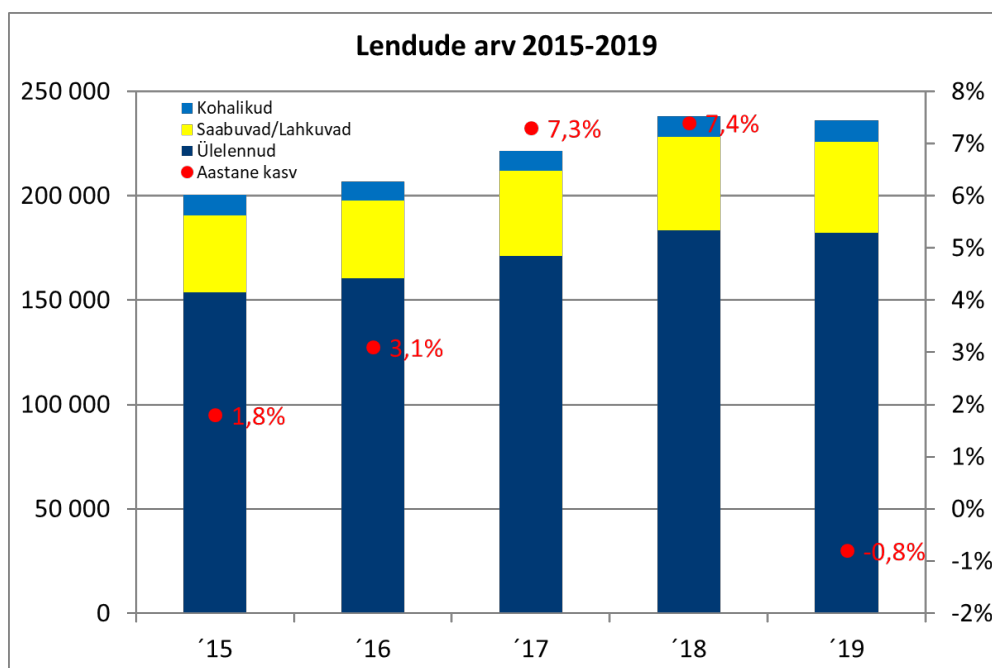
EBITDA	= kasum enne finantstulusid ja –kulusid, dividendide tulumaksu ning amortisatsiooni
EBITDA marginaal	= EBITDA / müügitulu * 100%
Maksueelse kasumi marginaal	= maksueelne kasum / müügitulu * 100%
Puhasrentaablus	= puhaskasum / müügitulu * 100%
Müügitulu töötaja kohta	= müügitulu / keskmine töötajate arv
Omakapitali osakaal	= omakapital / bilansimaht * 100%
Omakapitali tootlus (ROE)	= puhaskasum / keskmine omakapital * 100%
Varade tootlus (ROA)	= puhaskasum / keskmine varade maht * 100%
Maksevõime kordaja	= käibevarad / lühiajalised kohustused
Võlakordaja	= kohustused kokku / bilansimaht

2019. aasta majandustulemused

Ettevõtte äritulud koosnevad müügitulust (st tulu aeronavigatsiooniteenuste osutamisest) ning muudest ärituludest. Ettevõtte põhitegevuse tulu, ehk tulud marsruudi- ja terminalinavigatsioonitasudest katavad sealhulgas riigi kantud kulud aeronavigatsiooniteenuste osutamiseks. Marsruudinavigatsiooniteenuse müügitulud moodustavad peamise osa müügituludest, 2019. aastal 93,7%.

EANS-i 2019 äritulud kokku oli 29,0 miljonit eurot (2018: 29,3 miljonit eurot), ettevõtte 2019. aasta müügitulu oli sealjuures 28,2 miljonit eurot (2018: 28,3 miljonit eurot), kahanedes aastaga 0,7%. Müügitulu kahanemise peamiseks põhjuseks on lennuliikluse kahanemine marsruudi navigatsiooniteenuse osas. Lendude arvuga seotud teenusühikute kahanemine oli 9,3% võrreldes eelmise aasta kasvuga, milleks oli 6,5%.

Eesti õhuruumis kokku teenindatud lendude arv kahanes 2019. aastal kokkuvõttes 0,8%. Arvestades nii instrumentaal- kui visuaallennureeglite alusel toimunud lendude mahtu teenindati kokku 236 087 lendu (2018: 237 891). Lennuliiklus vähenes nii ülelendude kui ka saabuvate/lahkuvate lendude osas, vastavalt 0,7% ja 2,3% kuid kasvas kohalike lendude osas 5,6%. Kõige koormatumal lennuhooajal (maist - juulini) registreeriti keskmiselt 746 lendu päevas ning tihedaima liiklusega päeval teenindati kokku 849 lendu.

Ettevõtte suurim klient teenindatavate lendude arvu poolest 2019. aastal olid ülelendude osas jätkuvalt Finnair (22,3% ülelendude koguarvust), millele järgnesid Rossiya Airlines (7,9%), Deutsche Lufthansa (6,5%) ja Air Baltic (4,5%).

Eesti lennuväljadel opereerivate lennuoperaatorite osas toimus oluline muutus, Air Baltic poolt opereeritud lendude koguarv kasvas koguni 47,3% võrra, LOT-Polskie Linie (koostöös Eesti lennufirmaga Nordica) vähenes 35,5%, Finnair OY poolt opereeritud lendude maht vähenes 1,3% võrra. Eelnimetatud operaatorite lennud moodustasid vastavalt 21,4%, 17,8% ja 13,2% Eesti lennuväljadel opereeritud lendude koguarvust.

Ärikulud kasvasid 2019. aastal 12,3%, ulatudes 24,3 miljoni euroni (2018: 21,6 miljonit eurot). Peamisteks mõjutajateks kulude kasvu osas olid tööjõukulude kasv ja põhivara amortisatsioonikulude kasv tulenevalt lisandunud investeeringutest, vastavalt 1,4 miljonit eurot ja 687 tuhat eurot. Tööjõukulud kokku moodustasid 2019. aastal kokku 13,9 miljonit eurot (2018: 12,4 miljonit eurot) ning kasvasid võrreldes 2019. aastaga 11,6%.

Võttes arvesse eelnimetatud kulude kasvu teeniti 2019. aastal ärikasumina 4,7 miljonit eurot (2018: 7,7 miljonit eurot). Ettevõtte puhaskasumiks kujunes 3,2 miljonit eurot (2018: 6,8 miljonit eurot)

2019. aastal investeeriti kokku materiaaletesse ja immateriaalsetesse varadesse kokku 3,8 miljonit eurot (2018: 7,3 miljonit eurot). EANS-i varade maht 31. detsembri 2019 seisuga oli 40,7 miljonit eurot (31.12.2018: 35,4 miljonit eurot).

Väljavaated 2020. aastaks

Avatud väikese majandusena sõltub Eesti sellest, millised on arengud nii Euroopas kui ka maailmas üldiselt. Eelmisel aastal nägime märke Euroopa Liidu majanduse kasvu pidurdumisest ja kasvuprognose korrigeeriti allapoole. Osalt nõrgast majanduskasvust, lennutevõtete pankrottidest ja kaubanduspingetest põhjustatuna pöördus alates 2019. aasta juunist lennuliikluse kasv langusesse. Euroopa lennuliiklus tervikuna lõpetas 2019. aasta madalaima kasvumääraga peale 2013. aastat, kasvades tagasihoidliku 0,8% võrreldes 2018. aastaga.

2019. aasta lõpus koostatud STATFOR (Euroopa lennuliikluse statistikaamet) prognoos 2020. aastaks oli pisut optimistlikum. Aasta lõpuks oli majanduslanguse mure haihtunud, odava raha programmid toimivad, kaubandussuhted on paranenud või paranemas ja sellest tulenevalt ennustati, et lennuliiklus tervikuna võiks Euroopas kasvada keskmiselt vahemikus 0,9% kuni 2,3%. Eesti lennuliiklusele ennustati baasstsenaariumis lendude kasvuks 2,6% ja teenuseühikute kasvuks 2,1%.

Käesoleva aruande koostamise kuupäevaks on selge, et koroonaviiruse puhang Hiinas ja selle jõudmine Euroopasse (haiguspuhang Itaalias) on kaasa toonud massilise lendude lühiajalise (2-3 kuud) tühistamise Hiina suunas (Air China, KLM Royal Dutch Airlines, Air France, British Airways, Lufthansa jne). Samuti vähendatakse järkjärgult lende Euroopa suunal reisijate arvu kukkumise tõttu. Valitseb ebakindlus ja raske on ennustada koroonaviiruse mõju, kuid see saab olema märgatavalt suur reisi- ja turismisektorile tervikuna ning rahvusvahelisele kaubandusele.

Kuna Aasia suunaline liiklus moodustab kogu Eesti õhuruumi läbivast lennuliiklusest ligikaudu kolmandiku, siis üldiselt võib oodata, et 2020. aasta tuleb 2019. aastast oluliselt tagasihoidlikum.

Tulemuslikkuse kava ja hinnad

2019. aasta oli Euroopa Liidu ülestes aeronavigatsiooniteenuste tulemuslikkuse kava teise vastavusperioodi viies ehk viimane aasta. Tulemuslikkuse kava aastateks 2015-2019 hõlmab endas funktsionaalsete õhuruumi blokkide üleseid eesmärgi neljas valdkonnas: kuluefektiivsus, läbilaskevõime, keskkond ja ohutus.

Alates teisest vastavusperioodist 2015-2019, mil tulemuslikkuse kava kinnitatakse funktsionaalse õhuruumi bloki tasandil (Eesti osaleb koostöös Norra, Soome ja Lätiga *NEFAB*-is), on selliste konsultatsioonide eestvedajaks *NEFAB Council*. *NEFAB*-i tulemuslikkuse kavast testatud eesmärgid kinnitati Euroopa Komisjoni poolt 2. märtsil 2015.

Eesmärgid on kinnitatud *FAB*-i ja riikide põhiselt ja nende täitmist jälgitakse samuti nii *FAB*-i kui riikide põhiselt. EANS on enda sisemised eesmärgid täitnud.

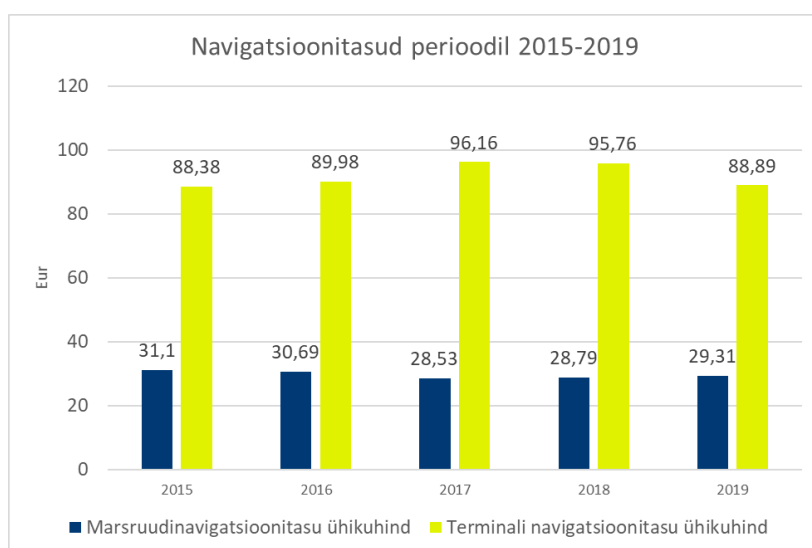
Muudatused Lennuliiklusteeninduse AS-i navigatsiooniteenuste ühikuhindades:

Aeronavigatsiooniteenuste tasude ühikumäärad arvutatakse vastavalt Euroopa Komisjoni rakendusmäärusele (EL) nr 391/2013, 3. mai 2013, III peatüki artiklitele 11-12 ja lisadele nr II, IV – VII, milles sätestatakse ühine aeronavigatsioonitasude süsteem.

Teenuste tariifid korrigeeritakse ja kooskõlastatakse lähtuvalt regulatsioonist iga-aastaselt õhuruumi kasutajate esindajatega (IATA jt) laiendatud komitees.

Marsruudi navigatsioonitasu muutus 2018. aastal kehtinud 28,79 eurolt tulenevalt tulemuslikkuse kavast 29,31 eurole 2019. aastal. Tulenevalt uuest tulemuslikkuse kavast aastateks 2020-2024 ning alates 01. jaanuarist 2020 kehtivast hinnaregulatsioonist muutis ettevõtte marsruudi navigatsiooniteenuse ühikuhinda ka 2020. aastaks, uueks ühikuhinnaks on 31,51 eurot.

Terminali navigatsiooniteenuse ühikuhinnaks oli 2019. aastal 88,89 eurot, aasta varem oli selleks 95,76 eurot. Alates 1. jaanuarist 2020 on terminali navigatsiooniteenuse ühikuhinnaks 115,59 eurot.

Majanduslik lisaväärtus

Täiustamaks ettevõtte majandustulemuste hindamist kasutab ettevõtte juhatus majandusliku lisaväärtuse mõõtmist. Kui traditsiooniliselt piirduakse kasumiaruande koostamisega ja selle põhjal hinnangute andmisega, siis majandusliku lisaväärtuse arvestamisel võetakse arvesse ka omakapitali kasutamise kulu. Majandusliku lisaväärtuse sisuks ongi omanikule üle tema poolt nõutava taseme teenitud kasum:

$$\text{Majanduslik lisaväärtus} = \text{Puhaskasum} - \text{Omakapital} \times \text{Omakapitali hind}$$

Arvestades ettevõtte riskitaset, maailma teiste teenuseosutajate omakapitali hinnana käsitletud näitajaid ja omaniku seisukohti, on ettevõttes omakapitali nõutavaks tulumääraks 2019. aastal võetud 8,9% (2018: 8,9%).

Peamiste teenuste lõikes kujunes majanduslik lisaväärtus alljärgnevalt:

	Marsruudi navigatsiooniteenus	Terminali navigatsiooniteenus	Muud teenused	Kokku
Tulud	26 999 210	1 947 590	37 987	28 984 787
Ärikulud	22 081 010	2 178 933	36 672	24 296 615
Kapitaliga seotud kulud	1 847 640	379 993	820	2 228 453
Majanduslik lisaväärtus ettevõtte tasandil	3 070 560	-611 336	495	2 459 719
Riigi kulud	5 642 303	377 871		6 020 174
Majanduslik lisaväärtus riigi tasandil	185 419	-988 207	495	-3 560 455

Olulisemad tegevused ja sündmused 2019. aastal

Sidetehnilise toe osutamine

Kvaliteetne sidetehniline teenus (tehniline tugi) koosneb sertifitseeritud side-, navigatsiooni- ja seireteenindusest, mida osutab vastavaid ATSEP pädevusi omav tehniline personal. Tehnilise toe kvaliteedi all mõeldakse teenuse kõrget kättesaadavust (süsteemide tööseisundi katkematu jälgimine ja muudatustele operatiivne reageerimine, tegevuste salvestamine), andmete varundamist ning informatsiooni kõrge turvalisuse tagamist. Osutatav sidetehniline teenus baseerub kaasaegsel tehnoloogial ja tihedal koostööl partneritega ning on üles ehitatud majanduslikku efektiivsust tagavatele äriprotsessidele.

Taristusse tehtavad investeeringud olid suunatud:

- ohutuse ning süsteemide ja informatsiooni turvalisuse suurendamisele;
- taristu uuendamisele;
- uute tehnoloogiate rakendamisele;
- koostöö harmoniseerimisele lennundussektoris (lennujaamad, Kaitsevägi, NEFAB ja teised naaberlennujuhtimisüksused);
- aktsiaseltsi äriprotsesside efektiivsemaks muutmisele.

Täielikule uuendamisele läheb seniste (VOR/DME) navigatsiooniseadmete taristu. 2018-2019. aastal valmis põhjalik analüüs, mis pakub välja uuendamisele minevate navigatsiooniseadmete koguse ja asukohad, arvestades kliendi ja naaberlennuliiklusteenistuste huve ja plaane. Uue DME-de võrgustiku hankega alustasime 2019 aasta lõpus. Hanke käigus selgub ka vajalike seadmete lõplik arv. Kõik DME seadmed on plaanis paigaldada GSM operaatorite mastidesse (nagu varem WAM ja raadiojaamad). Taristu uuendamine on plaanitud lõpetada 2020. aasta lõpuks.

Andmevahetusvõrkude ja kommunikatsioonitaristu uuendamisel on alustatud konsultatsioone telekomiettevõtetega, kes omavad vajalikku taristut, et koos panna kokku EANS-i laivõrgu arhitektuur. Uuendamise raames võetakse arvesse ka FINEST programmist tulenevaid vajadusi. Üle-Euroopalise lennuliiklusteenistuste andmevahetusvõrgu PENS eelmise operaatori teenusleping lõppes ja EUROCONTROL-i juhtimisel viidi läbi hange newPENS operaatori leidmiseks järgmiseks perioodiks alates 2020. aasta algusest. Eelmainitud hanke raames osutus valituks teine firma ja sellest tulenevalt algasid uue andmesidevõrgu väljaehitustööd. Tänapäevaste lennujuhtimissüsteemide baseerumine laivõrkude andmevahetusel on kutsunud esile vajaduse tõsisemalt tegeleda küberturvalisuse suurendamisega. Jätkatakse info- turbe juhtimissüsteemi juhenddokumentide väljatöötamist, koostööd tehakse ANS Finland spetsialistidega FINEST programmi raames.

Tallinna lennuvälja rekonstrueerimise käigus laiendati ja uuendati maaliikluse multilateratsiooni süsteemi (MLAT). Viimased muudatused koos MLAT süsteemi riist- ja tarkvara uuendamisega lõpetati 2019. aastal. Tallinna lennuvälja rekonstrueerimisprojekti II etapi (2020-2021, hankega alustati IV kv 2019) käigus tuleb taas ümber paigutada 2020. aastal vähemalt 1 MLAT tugijaam. 2021. aasta lõpuks peaks selguma kas ja mitu tugijaama on vaja lisada katmaks muutunud ja laienenud ruleerimisteede ja perroonide võrgustikku.

Seoses angaaride ehituse ja lennuraja pikendamisega on tekkinud vajadus laiendada maaliikluse seirepildi ulatust, mille jaoks on eelarvesse planeeritud täiendava maaseireradari (SMR) hankimine. SMR radari projekt on seotud lennujaamapoolsete projekteerimis- ja ehitustöödega ja viiakse ellu kooskõlas lennuvälja rekonstrueerimisprojekti II etapi ajaplaaniga. Juhul kui Tallinna Lennujaam alustab 2020. aastal ka uue lõunapoolse suure hooldusangaari ehitust tuleb (eeldatavalt 2021. aastal) uude kohta ümber kolida ka senine raadio- vastuvõtukeskus, ka selle jaoks on rekonstrueerimisprojekti mahus planeeritud platsi ja seostuva taristu mahud.

Suurimad sidetehnilised investeeringud 2019-2021:

- kasutusele võetud:
 - lennujuhtimissüsteemi EUROCAT/Topsky tarkvara IBB2 ja sellega kaasnev paranduspakett;
 - reserv lennujuhtimissüsteem tarkvara uuendus;
 - AIS-EE võimekuse loomine digitaalse NOTAMi väljastamiseks;
 - ARTAS trükkeri uuendamine ja seadistamine;
 - Tartu irdtorni prototüüp;
 - Tallinna lennuvälja MLAT.
- tegemisel:
 - lennujuhtimissüsteemi EUROCAT/Topsky tarkvara B9 (planeeritud kasutuselevõtt aastal 2020);
 - VCS süsteemi uuendamine;
 - DME võrgustiku uuendamine;
 - Tallinna sekundaarradari (SSR) uuendamine;
 - Täiendava maaseireradari (SMR) hankimine;
 - AIS-EE süsteemide upgrade;
 - Irdtorni keskuse rajamine ja Kuressaare ning Pärnu lennuinfoüksuse liidestamine;
 - Raadiosageduste 1030 ja 1090 MHz monitooringusüsteem.

Aeronavigatsiooniteabe teenuse osutamine

Aeronavigatsiooniteabe teenuse eesmärgiks on ohutuks, kvaliteetseks ja regulaarseks lennuliikluseks vajaliku info (aeronavigatsiooniteabe ja -andmete) kogumine, töötlemine ja edas-

tamine. Nõuetekohase kvaliteediga ja õigeaegsed aeronavigatsioonilised andmed ja -teave on vajalikud, et tagada ohutu lennuliiklus.

Erinevad projektid toetavad üleminekut aeronavigatsiooniteabe teeninduselt aeronavigatsiooniteabe korraldusele, mis tähendab üleminekut tootepõhiselt teenuselt aeronavigatsiooniteabe haldamisele digitaalse andmevahetuse teel. Üleminekule esitatavad nõuded tulenevad Euroopa Komisjoni määrusest 73/2010, millega kehtestatakse ühtse Euroopa taeva (SES) aeronavigatsiooniliste andmete ja aeronavigatsiooniteabe kvaliteedinõuded, nõuded andmete jälgitavusele ja nõuded pädeva personali olemasolule. Alates 02. jaanuarist 2020 kehtima hakanud Komisjoni rakendusmäärus (EL) 2017/373 sätestab ühised nõuded lennuliikluse korraldamise teenuste, aeronavigatsiooniteenuste ning muude lennuliikluse korraldamise võrgustiku funktsioonide osutajatele. Antud määruse aeronavigatsiooniteenuste ehk AIS osa kehtivuse uueks kehtivusaja alguseks on määratud 27. jaanuar 2022.

2019. aastal jätkati digitaalse andmebaasi AIMDB (Aeronautical Information Management DataBase) ja töövoogude juhtimise süsteemi smartWFM arendustega digitaalse NOTAMI rakendamiseks. Vastav arendus valmis ja võeti vastu 2019. aasta juulis. Digitaalse NOTAMI rakendamist takistab AIMDB ja EAD vastava andmebaasi SDO omavahelise suhtluse probleemid. 2020. aasta esimesel poolel jätkuvad süsteemi arendajapoolsed arendustööd andmebaasi täies mahus kasutusele võtmiseks, peale mida hakatakse juurutama digitaalsele NOTAM-ile üleminekut.

2019. aastal loodi ettevõtte välistele aeronavigatsioonilise teabe koostajatele ligipääs smartWFM süsteemile ning viidi läbi ka vajalikud koolitused ning teabe koostajate poolt on hakatud süsteemi kasutama, mis tagab info käitlemise vastavalt ADQ nõuetele. 2020. aastal jätkuvad süsteemi arendustööd kasutusmugavuse parandamiseks.

2019. aastal alustasime ettevalmistusi aeronavigatsiooniteabe süsteemide CADAS uuendamiseks. Aasta lõpul allkirjastasime arendajaga (Frequentis AG) vastavasisulise lepingu. Leping kestvuseks on kaks aastat ning vastavalt lepingule toimub esimese perioodi tööde lõplik aktsepteerimine (Final Acceptance) 2020. aasta augustis.

Teenuse sujuvamaks osutamiseks hakkas EANS alates 2019. aasta oktoobrist vahendama lisaks Tallinnale ka kõikide Eesti regionaalsete lennujaamade VFR lennuplaanide.

FINEST programm

2019. aastal anti FINEST programmi juhatuse poolt kinnitus programmiga edasiminekuks. Peamine rõhk on olnud detailsete rakendusplaanide koostamine koos ressursivajadusega. Aasta algas operatsiooniliste eesmärkide kokkuleppega, mille põhjal koostati septembri lõpuks koostöös EUROCONTROLiga FINEST õhuruum. Novembris ja detsembris läbi viidud simulatsioonid reaajas (RTS – *real time simulation*) andsid kinnituse, et paberil koostatud õhuruum on toimiv ka realsuses. Lisaks on paljudes erinevates töögruppides – operatsiooniline, tehniline, juriidiline, finants jne. Käimas on aktiivne töö FINEST programmi rakendamiseks.

FINEST programm on mõlema riigi ettevõtte jaoks väga oluline, sest piiriülese teenuse osutamisega hallatakse efektiivsemalt prognoositud lennuliikluse kasvu ja suudetakse täita nõutavaid Euroopa tulemuslikkuse kava näitajaid.

Irdtorni prototüübi arendamine

Aastal 2016 võttis EANS ambitsioonika eesmärgi, töötada välja lahendus Eesti regionaallennuväljade lennujuhtimise teenuse osutamiseks ühelt tööpositsioonilt ehk irdtornist (Remote

Tower). Arendustegevuse lõppeesmärk on osutada professionaalset, operatiivset ja kulufektiivset terminali lennujuhtimisteenust vähemalt neljal peamisel Eesti regionaallennuväljal, Tartus, Kuressaares, Pärnus ja tulevikus ka Kärddlas.

2018. aasta jaanuaris ja veebruaris toimusid passiivsed varioperatsioonid, mille käigus testisid lennujuhid irdtorni funktsionaalsust ning tööks sobivust. Passiivsete varioperatsioonide tulemusel tõendati Lennuametile aktiivseteks varioperatsioonideks valmisolekut, millele järgnes Lennuameti heakskiit järgmise valideerimisetapiga alustamiseks. Aktiivsed varioperatsioonid algasid oktoobris 2018 ja jätkusid 2019. aastal. Lennuakadeemia hindas varioperatsioonide ajal irdtorni töö psühholoogilisi mõjusid.

2020. aastal jätkatakse süsteemi täiustamist vastavalt varioperatsioonide käigus tehtud tähelepanekutele.

EANS on otsustanud regionaallennuväljade teenuse ülevõtmise järgselt alustada teenusega AFIS tasemel 2020.aastal. 2019. aastal alustati lisaks keskuse planeerimistegevusega eesmärgiga koondada regionaallennujaamade lennujuhtimisteenus kokku irdtornikeskusesse 2025. aastaks.

GOF U-space

2018. aastal käivitati GOF U-Space (GOF- Gulf of Finland ehk Soome laht) projekt. Lennuliiklusteeninduse AS osales projektis rahvusvahelise konsortsiumi liikmena ja vastutas tegevuse koordineerimise eest. Projekti rahastas SESAR JU ühisettevõtte. GOF U-space projekti raames loodi seitse mehitamata õhusõidukite lendu puudutavat näidisjuhtumit ning analüüsiti neid, võttes arvesse ohutust, turvalisust, keskkonda ning era- ja avalikku huvi. Projekti eesmärgiks oli hinnata erinevate U-space teenuste valmisolekut rakendamiseks ja Euroopa U-space kontseptsiooni. Kuna viimane näeb ette mehitamata lennuliikluse integreerimist mehitatud lennuliiklusega, siis EANSi jaoks oli oluline saada ülevaade planeeritavast U-space raamistikust ja mehitamata lennunduse integratsioonist tavalennuliiklusega. Projekt oli erakordselt edukas, lõppraport valmis 2020. aasta veebruaris.

EANS on algatanud lisaks Eesti-keskse projekti „UTM Estonia“ (*Unmanned Aircraft Systems Traffic Management* – mehitamata õhusõidukite liikluse korraldamine), mille eesmärgiks on kaardistada mehitamata lennunduse hetkeolukord Eestis ning luua tegevuskava UTM kontseptsiooni arendamiseks ja UTM süsteemi loomiseks.

Tsiviil-sõjaline koostöö

Seoses poliitilise olukorraga nii maailmas kui Eestis on kaitseväge poolt korraldatavate militaarõppuste maht olnud jätkuvas kasvutrendis. 2019. aastal kehtestatud Kaitseväge lennundusmäärustik hakkab lähiaastatel üha enam mõjutama EANSi poolt osutatavaid aeronavigatsiooniteenuseid ning seetõttu püüame varasemast rohkem anda omapoolseid sisendeid sarnaste eeskirjade ja protseduuride koostamisse.

SESAR rakendustegevus – DLS rakendamine

2017. aastal alustatud lennujuhi ja piloodi vaheline andmeside (*CPDLC – Controller-Pilot Datalink Communications*) sai rakendatud koostöös konsultatsioonifirmaga Integra 2018. aastal

2020. aastal rakendatakse andmeside monitooringusüsteem, et tagada andmeside süsteemi kohustuslik jälgimine jätkusuutliku teenuse tagamiseks ning parendamiseks.

Lennuohutus ja kvaliteet

Hästi toimiva lennuliikluse võtmesõnaks on lennuohutus, mille läbi tagatakse sujuv ja ohutu lennuliiklus, vähendades riski õhusõidukite omavaheliseks kokkupõrkeks ja õhusõiduki kokkupõrkeks maapinnaga.

Lennuohutuse tagamise ja ohutustaseme pidev parendamine on EANSi jaoks alati kõrgeima prioriteediga valdkond ning me panustame sellesse, et jätkuvalt vastata kõikidele rahvusvaheliselt kehtestatud nõuetele.

EANSis pööratakse rohkelt tähelepanu olemasolevate ohtude/riskide väljaselgitamisele, nende ennetamiseks vajalike meetmete väljatöötamisele ja kasutuselevõtule ning süstemaatilisele järelevalvele. Seda selleks, et õigeaegselt tuvastada võimalikke kitsaskohti kasutusel olevates protseduurides, meetodikates, tehnilistes süsteemides ja mujal, mis võiksid reaalse ohusituatsiooni korral määravaks saada.

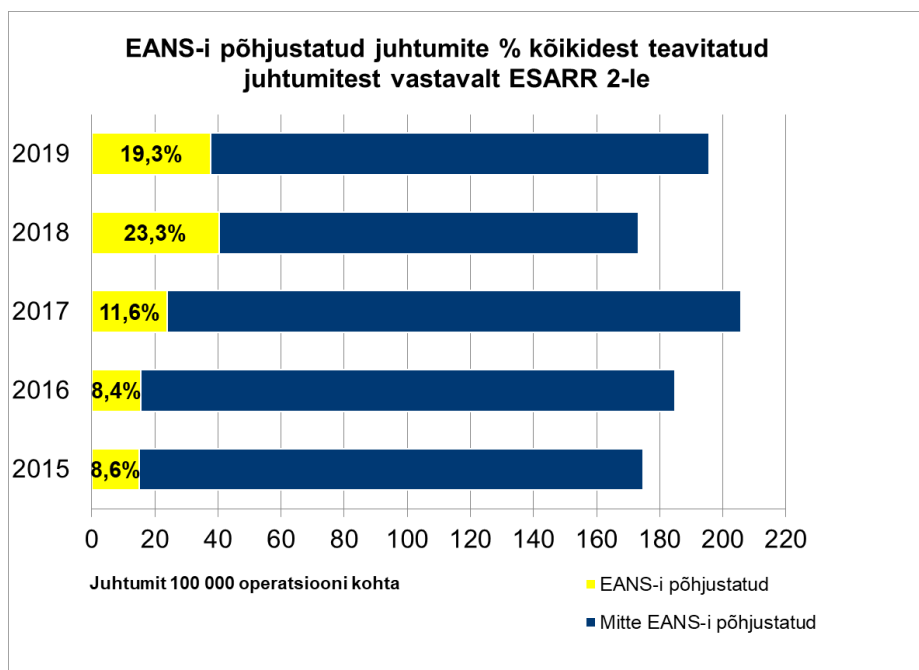
2019 aasta oli ohutusosakonnale teguderohke aasta. Kevadisel perioodi üheks suuremaks projektiks, milles ohutusosakond osales oli GOF U-Space. Projekti eesmärk oli simuleerida dronide lende erinevates tingimustes. Ohutusosakonna ülesandeks projekti raames oli projektimeeskonna tugi erinevate ohutushinnangute läbiviimisega projekti kestel.

2019 aastal oli ka kaks läbivat projekti, mis olid ka osaliselt omavahel seotud. Nendeks projektideks on 373/2017 määruse nõuete juurutamine EANSi juhtimissüsteemi dokumentidesse ning protsessidesse. Lisaks toimus samaaegselt ka FINEST projekti aktiveerumine ja detailsem tegevus. 2019 aasta peamised tegevused olid seotud erinevate protsesside harmoneerimisega ning olid seotud samuti ka regulatsiooni uute nõuetega.

Ühe olulise ning kestva projektiga, mis tulenes ka 373/2017 määruse nõuetest on „Väsimus ja Riskihindamise juhtimissüsteemi“ juurutamisega. 2019. aastal tegi EANS personaliosakond suuri jõupingutusi, et luua protseduuriline raamistik kogu juhtimissüsteemile. Kuna protsess on suuresti seotud ohutusjuhtimise ning ohutuse tagamisega siis sai tehtud otsus, et tulevikus hakkab protsessi juhtimise ning arendamise eest vastutama ohutusosakond. Projekti elluviimiseks on värvatud osakonda lisaks üks spetsialist, kelle peamiseks ülesandeks saab olema antud süsteemi arendamine ning detailne juurutamine organisatsioonis.

Lisaks eelnevale on ohutusosakond panustanud kõikidesse muudatusesse, mida EANSis on läbi viidud 2019. aastal. Ohutusosakonna hinnata on elluviidava muudatuse ohutus ning leida koos muudatusmeeskonnaga üles need muudatuse nõrgad kohad, mis võivad potentsiaalselt ohustada lennuohutust.

Ohutusjuhtumitest teavitamise kultuur on aasta-aastalt paranemas. 2019. aastal esitati ettevõttes erinevate ohutusjuhtumite kohta 463 ettekannet, mida on 2018. aastaga võrreldes pea 12% rohkem, samal ajal vähenes kogu lendude hulk ca 0,8%.

Kvaliteedijuhtimissüsteemi järelvalve

Kvaliteedijuhtimissüsteemi aluseks on juhtimissüsteemi põhimõtted ja eesmärgid ning soov kindlustada klientidele stabiilselt kõrgekvaliteedilise teenuse osutamine.

Kvaliteedijuhtimissüsteem aitab tagada juhtimistegevuse kliendile suunatuse, süsteemsuse ja jälgitavuse, mille saavutamiseks on välja töötatud vastavad juhendmaterjalid.

Juhtimissüsteemi arendamiseks ning selle mõju suurendamiseks soodustame töökultuuri teket, et töötajad oleksid rohkem teadlikud õigus- ja haldusnormides esitatud osapoolte nõuetest. Püstitame eesmärgi ja hoolitseme vajalike ressursside olemasolu eest, korraldame iga-aastaselt juhtimissüsteemi juhtkonnapoolseid ülevaatusi, et juhtkonnal oleks ülevaade toimunud tegevustest, eesmärkide täitmisest ning tulevikuplaanidest.

EANSi kvaliteedijuhtimissüsteem ühildab kõiki ettevõtte juhtimissüsteemi ühtsete reeglite alusel: ohutus, julgestus, kliendisuhet, töökeskkond, kommunikatsioon, infoturbe haldamine jne.

Suurematest muudatustest kvaliteedijuhtimissüsteemi protsessides on vastavalt uuele EL määruse 373/2017 nõuetele vastavusse viimine. Lisandunud on väsimuse riskijuhtimise ja psühhosotsiaalsete ohutegurite haldamise protseduurid. Uuendatud on ka funktsionaalsete muudatuste juhtimist sh on lisandunud organisatsiooni muudatuste haldamine.

2019. aastal toimus korraline sertifitseerimise audit Bureau Veritase poolt, mille käigus hinnati meie tegevust standardile ISO9001:2015. Juhtimissüsteem hõlmab aeronavigatsiooniteeninduse-, lennuliiklus-, side-, navigatsiooni-, seireteeninduse – ja aeronavigatsioonilise teabe teeninduse osutamist.

Aeronavigatsiooniteenuse osutaja sertifitseerimine teostati 2019. aasta lõpus sertifikaadi hoidmise eesmärgil Lennuameti poolt, mis kontrollib meie vastavust aeronavigatsiooniteenuse osutajale esitatud nõuetele.

Lisaks toimus koostööpartneri Tallinna Lennujaama AS-i audit, kus Tallinna Lennujaam AS auditeeris meie tegevust nende territooriumil ning vastavust nende poolt kehtestatud nõuetele nii Tallinnas kui ka Tartu üksuses.

Aktsiaseltsis toimib siseauditite süsteem, mille käigus hinnati toimivust lennujuhtimises, lennuinfos, sidetehnikas, lennuväljadel, personaliosakonnas, juhtkonnas, arenduses ja ohutuses. Lisaks juhtimissüsteemi siseaudititele viiakse vastavalt auditikomitee poolt kinnitatud välisauditite plaanile läbi välisauditeid. Auditeid viiakse läbi, et saada hinnangut aktsiaseltsis toimivate protsesside efektiivsusele ja toimivusele. 2019. aastal viidi läbi auditikomitee poolt tellitud infoturbejuhtimissüsteemi eelaudit.

Kliendid

Meie klientideks on kõik Eesti territooriumi ja Tallinna lennuinfopiirkonnas avamere kohal oleva õhuruumi kasutajad, kes vajavad aeronavigatsioonilist informatsiooni ja/või lennuliikluse korraldamise teenust.

Lennundus on keerukas ja rangelt reguleeritud valdkond, mistõttu on siin tegutsevad ettevõtted, sealhulgas operaatorid, seadnud kõrged standardid endale ja nõuavad sama taset ka oma partneritelt. Meie eesmärk on nende ootustele vastata ja tagasisidet arvestades usume, et oleme õigel teel.

Peamisteks meie teenuse kasutajateks on lennufirmad ehk lennuoperaatorid, kelle õhusõidukid kasutavad sihtkohana Eesti lennuvälju või läbivad Eesti õhuruumi. Lisaks neile on aga veel erinevaid huvitava tegevusalaga kliente. Teenuse kõrge kvaliteet ja kättesaadavus on võrdselt garanteeritud neile kõigile.

Meie kliendid on meile väga olulised – see on põhimõte, mille poole püüdleme igal sammul. Kutsume oma kliente dialoogile ja koostööle, kujundame oma teenust kliendisõbralikumaks nii kiiresti ja paindlikult kui regulatsioonide rohkuses vähegi võimalik on, ning oma arendustes lähtume klientide huvidest.

Me anname igapäevaselt oma panuse sellesse, et Eesti muutuks maailma lennufirmadele sihtkohana ja võimaliku osana nende marsruudist üle Euroopa lendamisel veel atraktiivsemaks. Sellist eesmärki saame täita ainult koostöös erinevate lennunduse osapoolte, sh Eesti lennuväljadega ja meie klientidega. Selleks tutvustame neile meie pakutavaid võimalusi ning planeerime oma arendustegevusi nende vajadustest lähtuvalt.

Kliendisuhete juhtimine on seoses mahukate arendusvajaduste ja kulude kontrolli all hoidmisega muutumas aina olulisemaks, sest ainult läbi selle saame me teada, kes on meie kliendid ja mis on neile oluline. Üha rohkem pöörame ka tähelepanu oma koostööpartneritele, kellega koostöös teostame oma arendusprojekte ning korraldame kohalikele partneritele meie tegevusi ja arenguplaane tutvustavaid seminare, mis annab meile läbi vahetu suhtlemise väärtuslikku teavet partnerite vajaduste ja arengute kohta.

Panustame ühiskonda

Olime Eesti lennundusklastri loomise protsessi juures ning alates 2020. aasta jaanuarikuust lennundusklastri liige. Klastri liikmeks olemine aitab meil ühiselt kaasa aidata Eesti lennundusstrateegia ja poliitika väljatöötamisele. Klastritegevuses osalemine aitab tõsta EANSi kui ettevõtte mainet ja anda panuse klastri fookusvaldkondadesse mis kujundab lennunduse tulevikku Eestis.

EANS tegutseb oma igapäevatoos vastutustundliku ettevõtluse põhimõttel. See hõlmab keskkonnasõbralikku lähenemist kõigis planeeritavates arendustegevustes, koostööd ettevõtte ümbritseva kogukonnaga, õiglase kohtlemise põhimõtete järgmist ning ka töötajate

heaolu ja tervise säilitamist. 2019. aasta kevadel liitusime koos teiste riigi osalusega äriühingutega vastutustundliku ettevõtluse põhimõtete järgimise kokkuleppega.

Personal

Pakume oma inimestele kaasaegseid töötingimusi ning suurepäraseid võimalusi arenguks ja eneseteostuseks.

2019. aastal oli personalivaldkonna märksõnadeks ettevõtte bränding ja vastavusse viimine EL määruse 2017/373 nõuetega. Bränding on meie jaoks oluline, et olla nähtav töajuturul ning tagada eesmärkide elluviimiseks vajalik töötajaskond.

2019. aastal värbasime oma ajaloo rekordarvu uusi töötajaid – meie ettevõttega liitus 26 uut töötajat. 2019. aasta 31. detsembri seisuga töötas meil 225 töötajat (31.12.2018: 208 töötajat). Töötajate arv on stabiilselt kasvanud alates 2002. aastast ja näitab endiselt kasvutrendi – viimase aastaga kasvas töötajate arv 8%. Uute töökohtade loomine puudutas eeskätt lennujuhte ja insenere. Tööjõu voolavus oli 2019. aastal 2,7 % (2018: 2,4%).

2019. aastal alustasime läbirääkimisi Eesti Lennujuhtide Assotsiatsiooniga seoses 2019. aasta lõpus lõppeva Kollektiivlepinguga. Kokkuleppe kehtivusajaga 31. detsembrini 2022 sõlmiti 14. veebruaril 2020.

Aruandeaasta suuremad projektid ja sündmused valdkondade kaupa

Järelkasvu tagamine

Soovime kaasa aidata Eesti lennundusharidusele ja seda edendada. Lennujuhi elukutse populariseerimisega oleme tegelenud aastast 2006 ja teeme seda järjepidevalt.

Ettevõtte teeb tihedat koostööd mitmete haridusasutuste ja üliõpilasorganisatsioonidega. Viime regulaarselt koostöös Lennuakadeemiaga läbi tutvumispraktikaid ja võimaldame individuaalse praktika sooritamist. Lisaks on meie töötajad tihti juhendajateks või konsultantideks lõputööde koostamisel Lennuakadeemia üliõpilastele.

Toetame üliõpilasi järgmise stipendiumitega:

- oleme ettevõtestipendiumitega järjepidevalt toetanud Lennuakadeemia üliõpilaste õpinguid läbi Tartu Kultuurkapitali poolt hallatava Eesti Lennuakadeemia toetusfondi;
- oleme koostöös SA Tallinna Tehnikaülikooli Arengufondiga loonud stipendiumid mis on ette nähtud Tallinna Tehnikaülikooli edukatele üliõpilastele, kelle eriala seostub logistika, infotehnoloogia, arvutustehnika, seire, sidetehnoloogia ja/või infotöötusega.

2019. aastal toimus järjekordne lennujuhtide värbamise kampaania, sel aastal teistmoodi, eesmärgiga tõmmata suuremat tähelepanu lennujuhi elukutsele, ettevõttele ja lennundussektorile laiemalt, kui võimalikule tööandjale. Selleks tootsime koostöös Optimist Creative OÜ ning Downtown Production ettevõtetega teleseriaali „Taevavalvurid“, mis keskendus lennujuhtide valikule, et televaatajad saaksid kaasa elada võistlusele ning seeläbi ka tutvusid lennujuhile esitatavate nõuetega ning tuvastaksid ka endas lennujuhi potentsiaali.

Saatesse valik toimus kasutades lennujuhtide valiku testi FEAST, saatesse pääses 10 kandidaati, kellest saate käigus jäi valikusse viis kandidaati, keda otsustasime suunata väljaõppele.

Neli viiest valitud lõpetasid oma väljaõppe Taani koolituskeskuses Global ATS Denmark IVS 14. veebruaril 2020. Viies valitu on plaanis väljaõppele saata 2020 aasta jooksul.

Teleseriaali näidati ETVs 4 kuu jooksul ning vaatajanumbrid olid Eesti kontekstis väga head – üle 70 000 vaataja saate kohta, koos järelvaatamisega. Lisaks võib öelda, et ka ettevõtte teiste ametikohtadele värbamisel on huvi võrreldes varasemaga kordades tõusnud.

Lisaks värbamiskampaaniatele, lennujuhi elukutset tutvustava veebilehe ülal hoidmisele ning sotsiaalmeedia kajastustele viime läbi lennujuhtimiskeskuse ekskursioone huvilistele, osaleme üritustel, kus viiakse kokku noori töövõimalustega, meie töötajad külastavad koole ning räägivad oma tööst. Seda kõike selleks, et olla avatud ettevõtte, tutvustada oma valdkonda ning seeläbi luua endale järelkasvu.

Töötajate arendamine

Lähtuvalt kiirelt muutuvast keskkonnast ja lennunduse regulatsioonidest, mis kehtestavad nõuded töötajate arendamisele, on endiselt suure osatähtsusega olnud töötajate arengu toetamine. Keskmise koolitusmaht töötaja kohta oli 3,6 % (2018: 3,02%) töötajate tööajast (ei sisalda töötajate erialast väljaõpet ja taastamiskoolitust).

Koolitusvaldkondadest andis ka 2019. aastal enim tooni lennujuhtide väljaõpe – viimased aastad oleme väga palju panustanud uute lennujuhtide väljaõppesse kaasates nii ettevõtte väliseid kui siseseid koolitajaid.

Muudest valdkondadest olid olulisemad koolitusteemad 2019. aastal:

- ATSEP koolitus (tehnilise personali pädevusõpe), mille nõuded tulenevad EL määrusest 2017/373 ja mis jõustus 2020. aasta jaanuarist;
- ettevõttesiseste koolitajate täiendkoolitused nõ koolitaja koolitus, kus kõik sisekoolitajad on saanud vastava väljaõppe;
- juhtide täiendkoolitused nii coaching kui kommunikatsiooni valdkonnas;
- ohutusjuhtimissüsteemi ja infoturbe värskenduskoolitused, sh digiteadlikkuse tõstmine;
- keele taseme tõstmise ja hoidmisega seotud koolitused.

2020. aastal on kavas viia lõpule juba alustatud Tartu lennujuhtimisüksuse seirele ülemineku-koolitused ning irdtorni projekti toetuseks alustada dialoogi Lennuakadeemiaga lennuinformaatorite koolituse ettevalmistuseks. See võib tõenäoliselt toimuda juba koolitatud lennujuhtide ümberõppena ning hiljem tellitava lennuinformaatorite koolitusena.

Töökeskkond

EANSi töökeskkond on kõrgel tasemel ning ettevõtte püüab teha kõik, et hoida oma töötajaid tervetena ja soodustada aktiivset tegutsemist oma tervise heaks. Investeerime töökeskkonna pidevasse parendusse nii aega, kompetentse kui raha.

Jaanuarist 2020 rakendus EL 2017/373 määrus, mis seab konkreetsed nõuded eeskätt lennujuhtide väsimuse- ning stressijuhtimisele ning psühhotropsete ainete tarvitamise ärahoidmisele. Lisaks sellele kohustab 2019. aasta algusest jõustunud töötervishoiu ja tööohutuse seaduse muudatus tööandjat tegelema psühhosotsiaalsete ohuteguritega.

Tegeleme tervisekäitumise edendamise, viisime aasta neljandas kvartalis läbi tervisekuu, kus olid fookuses töötajate vaimse tervise ja une teemad. Toimusid erinevad loengud ja töötod ning kõigil soovijail oli võimalik lasta ennast gripi vastu vaktsineerida.

2019. aastal toimus üks kergemat laadi tööõnnetus. Ohutuse tagamiseks rakendati täiendavaid abinõusid ohu ennetamiseks tulevikus.

Kommunikatsioon

2018. aastal uuendasime ettevõtte väärtusi. 2019. aastal viisime läbi mitmeid tegevusi väärtuste juurutamiseks oma töötajate seas. Pühendasime uutele väärtustele ettevõtte kevadseminari, viisime juhtidele läbi kommunikatsioonikoolituse, et toetada neid väärtuse kommunikatsioonil jne. Tegevused jätkuvad ka 2020. aastal.

Alustasime ettevõttesiseses infokandja „Lendlehe“ väljaandmist ning seoses mitmete käimaolevate arendusprojektidega oleme suurendanud oma panust ka väliskommunikatsiooni, olnud kajastatud regulaarselt (vähemalt kord kuus) nii välis- kui kohalikus meedias.

Hea ühingujuhtimise tava aruanne

Lennuliiklusteeninduse AS käitub ettevõtte juhtimisega seotud küsimuste lahendamisel üldjuhul Hea Ühingujuhtimise Tava (edaspidi: HÜT) soovituslikest juhistest lähtuvalt. Lisaks lähtutakse ettevõtte juhtimisel lisaks HÜT-is toodud soovituslikele juhistele ka riigivaraseadusest (edaspidi: RVS), kuna Lennuliiklusteeninduse AS kuulub 100% Eesti Vabariigile.

Seega, tulenevalt Lennuliiklusteeninduse AS ainuomanikust ning sellest tingitud spetsiifilisest iseärasustest ettevõtte juhtimises üldkoosoleku ja nõukogu tasandil, ei järgi Lennuliiklusteeninduse AS mõningaid HÜT-i soovituslike juhiseid. Alljärgnevalt on esitatud viited nendele HÜT-i sätetele (HÜT-i punkt ja selle lühikirjeldus), mida ei järgita ja lisatud põhjendused mittejärgimise kohta.

Samas on oluline märkida, et vaatamata mõningate juhiste mittejärgimisele on Lennuliiklusteeninduse AS tegevuse korraldamisel tagatud ainuaktsionäri ja kreditoride igakülgne huvide kaitse ning nende võrdne kohtlemine. Mittejärgitavad HÜT-i juhised puudutavad peamiselt üldkoosoleku läbiviimist ja nõukogu liikmete määramist, mille eesmärgiks on tagada eelkõige aktsionäride huvide kaitse. Kuna Lennuliiklusteeninduse AS aktsiate ainuomanik on Eesti Vabariik, on aktsionäri huvid kaitstud vastavalt RVSis sätestatud põhimõtetele.

Organisatsiooni juhtimisstruktuur

Üldkoosolek

Lennuliiklusteeninduse AS ei järgi alljärgnevat HÜT-i punkte:

Punkt 1.1.1 – Iga le aktsionäri le tagatakse õigus osaleda üldkoosolekul, võtta üldkoosolekul sõna päevakorras esitatud teemadel ning esitada põhjendatud küsimusi ja teha ettepanekuid.

Punkt 1.2.1 – üldkoosoleku kokkukutsumise teade tehakse samaaegselt selle saatmisega aktsionäridele ja/või avaldamisega üleriigilise levikuga päevalehes kättesaadavaks ka emitendi veebilehel.

Punkt 1.2.3 – samaaegselt seaduses sätestatud üldkoosoleku kokkukutsumise tingimuste täitmisega avalikustab juhatus emitendi veebilehel päevakorraga seotud olulise teabe, mis on talle esitatud või muul viisil kättesaadav.

Punkt 1.2.4 – mõistliku aja jooksul enne üldkoosoleku toimumist avaldab nõukogu emitendi veebilehel enda ettepanekud päevakorras olevate teemade kohta.

Punkt 1.3.1 – üldkoosoleku juhatajaks ei valita nõukogu esimeest ega juhatuse liiget.

Punkt 1.3.2 – üldkoosolekul osalevad juhatuse liikmed, nõukogu esimees ning võimalusel ka nõukogu liikmed ja vähemalt 1 audiitoritest.

Punkt 1.3.3 – emitent teeb vastavate tehniliste vahendite olemasolul ning juhul, kui see ei ole talle liiga kulukas, üldkoosoleku jälgimise ja sellest osavõtu võimalikuks sidevahendite kaudu (nt internet).

Ülaltoodud HÜT-i juhiste mittejärgimine on tingitud asjaolust, et Lennuliiklusteeninduse AS ainuaktsionäriks on Eesti Vabariik ning aktsionäri õiguste teostajaks on Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, mida esindab aktsionäride üldkoosolekul majandus- ja taristuminister. Aktsionäri õiguste teostamine ja esindaja volitused on sätestatud RVS-s ning üldkoosolekute toimumine ja sellel osalejad määratakse vastavalt vajadusele kooskõlastatult ainuaktsionäriaga.

13. mail 2019. aastal toimus Lennuliiklusteeninduse AS-i korraline üldkoosolek. 2019. a korralisel üldkoosolekul osalesid majandus- ja taristuminister, nõukogu esimees, juhatuse esi-

mees ning üks majandus- ja kommunikatsiooniministeeriumi töötaja; audiitor koosolekul ei osalenud. Koosolekust ei tehtud tehniliste sidevahendite kaudu ülekannet.

Üldkoosolekul andis juhatuse esimees ülevaate 2018. aasta majandustulemustest, eesmärkide täitmisest, toimunud välisaudititest ja riskijuhtimisest ning olulisematest arendustegevustest.

Nõukogu esimees andis ülevaate Lennuliiklusteeninduse AS nõukogu tööst 2018. aastal, kontrollikeskkonnast ning tasustamisest.

Korraline üldkoosolek kinnitas 2018. aasta majandusaasta aruande ja kasumi jaotamise ettepaneku. Ettevõtte 2019-2021. majandusaasta audiitoriks nimetati AS PricewaterhouseCoopers.

Nõukogu

Nõukogu liikmed 01.01. – 24.01.19:

Viljar Arakas (nõukogu esimees)

Ando Leppiman

Riina Varts

Kaupo Raag

Nõukogu liikmed 25.01. – 31.12.19:

Viljar Arakas (nõukogu esimees)

Andres Uusma

Riina Varts

Kaupo Raag

Aktsiaseltsi nõukogu pidas 2019. aastal 9 koosolekut.

Punkt 3.1.3 – Nõukogu hindab korrapäraselt juhatuse tegevust emitendi strateegia elluviimisel, samuti hindab nõukogu emitendi finantsseisundit, riskijuhtimise süsteemi, juhatuse tegevuse õiguspärasust ning seda, kas emitenti puudutav oluline teave on nõukogule ja avalikkusele nõuetekohaselt teatavaks tehtud.

Nõukogu poolt komiteede (auditikomitee, tasustamiskomitee jmt.) asutamisel ja komiteedega seotud asjaolude muutmisel ei pea ettevõtte otstarbekaks avaldada oma veebilehel nende olemasolu, ülesandeid, koosseisu ja kohta, kuna ettevõttel on üks aktsionär ning nõukogu koosolekute protokollid edastatakse vastavalt riigivaraseadusele nii üldkoosolekule kui ka rahandusministrile.

Lennuliiklusteeninduse AS ei järgi HÜT-i punkti 3.2.2 – vähemalt pooled emitendi nõukogu liikmetest on sõltumatud. Kui nõukogus on paaritu arv liikmeid, siis võib sõltumatuid liikmeid olla üks liige vähem kui sõltuvaid liikmeid. Nõukogus on põhikirja alusel 3-6 liiget. Lennuliiklusteeninduse AS nõukogu on neljaliikmeline. Vastavalt RVS-i §-le 81 lg 1¹ osaluse valitseja lähtub nimetamiskomitee ettepanekust nõukogu liikmete valimiseks ja koosseisu suuruse määramiseks.

Vastavalt HÜT-i punktile 3.2.5 esitatakse alljärgnevalt andmed 2019. aastal makstud Lennuliiklusteeninduse AS-i nõukogu liikmete tasu suuruse ja tasustamise korra kohta.

Lennuliiklusteeninduse AS-i nõukogu ja auditikomitee liikmetele tasuti 2019. aastal kokku 31,2 tuhat eurot.

Nõukogu tasustamise kord on sätestatud RVS-i § 85. Vastavalt RVS-ile nõukogu liikmetele makstava tasu suuruse ja selle maksmise korra otsustab osaluse valitseja ainuaktsionärina, arvestades äriühingu spetsiifikat.

Lennuliiklusteeninduse AS-i nõukogu liikme tasu suuruseks on 500 eurot kuus ja nõukogu esimehe tasu suuruseks 1000 eurot kuus. Tasu makstakse nõukogu liikmele üks kord kuus. Nõukogu liikmele ei maksta tasu selle koosoleku toimumise kuu eest, kui ta nõukogu otsuste vastuvõtmisel ei osalenud.

Rahandusministri määrust „Riigi asutatud sihtasutuse nõukogu liikmete ning riigi osalusega äriühingu nõukogu organi töös osalevate nõukogu liikmete tasustamise kord ja tasude piirmäärad“ sätestab riigi asutatud riigi äriühingu ja sellise äriühingu, kus riigil on vähemalt otsustusõigus, nõukogu liikmetele nõukogu organi töös osalemise eest makstavate tasude piirmäärad ja tasustamise korra. Vastavuses ülalnimetatud määrusega lisandub nõukogu liikme tasule täiendav tasu nõukogu organi tegevuses osalemise eest. Lennuliiklusteeninduse AS-i nõukogu organiks on auditikomitee. Nõukogu liikme auditikomitee tegevuses osalemise eest makstakse komitee liikmele tasu 25% nõukogu liikme tasust, komitee esimehe tasu võib moodustada kuni 37,5% nõukogu liikme tasust.

Punkt 3.3.2 – HÜT-i aruandes näidatakse ära majandusaasta jooksul tekkinud huvide konfliktid koos igakordsete lahendustega.

2019. aasta majandusaasta aruande koostamiseni ei ole Lennuliiklusteeninduse AS-i nõukogu liikmed teavitanud ettevõtjat ühestki teada olevast huvide konfliktist.

Lahkumishüvitist ja teisi täiendavaid tasusid lisaks tasule nõukogu organi tegevuses osalemise eest Lennuliiklusteeninduse AS-i nõukogu liikmetele ei maksta.

Auditikomitee

Ettevõtte nõukogu on moodustanud auditikomitee, mille põhikirjalisteks ülesanneteks on nõukogu nõustamine järelevalve teostamisega seotud küsimustes, sealhulgas raamatupidamise korraldamise, välisauditi teostamise, sisekontrollisüsteemi toimimise, finantsriskide juhtimise ja tegevuse seaduslikkuse monitooringu osas, samuti eelarve koostamise ja majandusaasta aruande kinnitamise osas.

01.01. 2019 – 31.12.19 olid auditikomitee liikmed, Kaupo Raag (esimees), Andres Uusma ja Priit Riff.

2019. aastal toimus 3 auditikomitee koosolekut. Koosolekutel käsitleti auditite käigus tehtud tähelepanekuid ja antud soovitusi ning esitati tulemused teadmiseks ettevõtte nõukogule.

Auditorettevõtte AS PricewaterhouseCoopers andis auditikomiteele kahel korral: 2018. aasta majandusaasta aruande järeldusotsust andes ning 2019. aasta majandusaasta vaheauditit tehes, ülevaate olulisematest tähelepanekutest ning esitas tähelepanekud ja ettepanekud riskijuhtimise ja kontrollisüsteemide kohta

Juhatus

2019. aastal oli juhatus 3-liikmeline. Juhatusel liikmete vastutusvaldkonnad ja tööülesanded on kirjeldatud juhatuse liikmete lepingutes.

Juhatusel liikmed 01.01. – 30.09.19:

Tanel Rautits (juhatuse esimees - tegevjuht)

Mati Tarlap (juhatuse liige- sidetehnika osakonna juhataja)
Üllar Salumäe (juhatuse liige- lennujuhtimisosakonna juhataja).

Juhatuse liikmed 01.10. – 31.12.19:

Ivar Värk (juhatuse esimees – tegevjuht);
Jaanus Jakimenko (juhatuse liige- sidetehnika osakonna juhataja)
Üllar Salumäe (juhatuse liige- lennujuhtimisosakonna juhataja).

2019. aastal toimus 8 juhatuse koosolekut.

Vastavalt HÜT-i punktile 2.2.7 esitatakse alljärgnevalt andmed 2019. aastal Lennuliiklusteeninduse AS juhatuse liikmetele makstud juhatuse liikme tasude suuruse kohta ning kirjeldatakse lahkumishüvitiste ja täiendavate tasude määramise süsteemi.

Lennuliiklusteeninduse AS-i juhatuse liikmetele tasuti 2019. aastal kokku 326,1 tuhat eurot, sh 2018. majandusaasta preemiasummasid 59,8 tuhande euro ulatuses. 2019. aasta majandustulemuste eest makstav võimalik preemia otsustatakse nõukogu poolt peale majandusaasta aruande kinnitamist. Juhatuse liikmele makstava täiendava tasu ning lahkumishüvitise suuruse piirmäärad on sätestatud RVS § 86 lg-tes 2 ja 3, millest tulenevalt ei või Lennuliiklusteeninduse AS juhatuse liikmele makstava täiendava tasu suurus kokku ületada juhatuse liikme nelja kuu tasu. Seisuga 31.12.2019 on Lennuliiklusteeninduse AS kehtivate lepingute põhjal kohustus maksta juhatuse liikmetele tagasikutsumise korral hüvitist kolme kuu juhatuse liikmetasu ulatuses.

Täiendava tasu määramine peab olema põhjendatud ning arvestama Lennuliiklusteeninduse AS puhul loodud lisandväärtust ja turupositsiooni. Lahkumishüvitist võib maksta üksnes juhatuse liikme tagasikutsumisel nõukogu algatusel enne tema volituste tähtaja möödumist ning selle suurus ei või ületada juhatuse liikme kolme kuu tasu.

Teabe avaldamine

Lennuliiklusteeninduse AS ei rakenda HÜT punkti 5 täielikult. Mitterakendamise põhjuseks on Lennuliiklusteeninduse AS-i aktsionäride struktuurist tulenev, mille kohaselt on Lennuliiklusteeninduse AS-l üks aktsionär, mistõttu ei ole teabe avaldamine veebilehel efektiivne ning otstarbekas aktsionäride teavitamise viis, samuti ei ole seetõttu otstarbekas jagada kõike infot ka inglise keeles.

HÜT punkti 5 nõuete täpsest mitterakendamisest hoolimata saadab Lennuliiklusteeninduse AS vajalikud aruanded aktsionärile otse ning avaldab veebilehel teavet, mis pakub või võib huvi pakkuda avalikkusele. Samuti rakendab Lennuliiklusteeninduse AS HÜT punktis 5.6 sätestatud hoolsuse ja läbimõelduse põhimõtet suhtlemisel ajakirjanduse ning teiste huvigruppidega.

Lennuliiklusteeninduse AS-i veebilehel avaldatakse igal juhul info, mille avaldamise kohustus tuleneb kehtivatest õigusaktidest, sh riigivaraseadusest.

Finantsaruandlus ja auditeerimine

Punkt 6.2.3 – Audiitorite rotatsiooni korraldamisel lähtub emitent Finantsinspektsiooni 24. septembri 2003 juhendist “Riikliku finantsjärelevalve teatud subjektide audiitorite rotatsioon”. Nimetatud soovituslikku juhendit ei jälgita, kuna audiitor nimetatakse edaspidi kolmeks ka- lendriaastaks konkursi tulemuste alusel.

Raamatupidamise aastaaruanne

Finantsseisundi aruanne

(eurodes)

VARAD	Lisa	31.12.2019	31.12.2018
KÄIBEVARA			
Raha ja raha ekvivalendid	2; 3	9 504 229	2 402 158
Nõuded ostjate vastu	3; 4	4 090 162	4 485 710
Muud nõuded ja ettemaksud	5	185 476	247 456
Käibevara kokku		13 779 867	7 135 324
Materiaalne põhivara	6	13 868 146	14 474 002
Immateriaalne põhivara	6	13 076 994	13 760 255
Põhivara kokku		26 945 140	28 234 257
VARAD KOKKU		40 725 007	35 369 581
KOHUSTUSED JA OMAKAPITAL			
Lühiajalised laenukohustused	3; 7	1 632 380	1 606 219
Võlad töövõtjatele	8	545 529	640 836
Lühiajalised eraldised	8	1 201 773	1 327 702
Muud lühiajalised kohustused	3; 9	1 077 920	2 354 991
Lühiajaline sihtfinantseering	16	440 502	407 971
Lühiajalised kohustused kokku		4 898 104	6 337 719
Pikaajalised eraldised	8	619 073	759 308
Pikaajalised laenukohustused	3; 7	16 045 928	7 678 309
Pikaajaline sihtfinantseering	16	729 132	202 624
Pikaajalised kohustused kokku		17 394 133	8 640 241
KOHUSTUSED KOKKU		22 292 237	14 977 960
OMAKAPITAL	10		
Aktsiakapital		5 112 940	5 112 940
Kohustuslik reservkapital		511 294	511 294
Eelmiste perioodide jaotamata kasum		9 572 387	7 920 056
Koondkasum		3 236 149	6 847 331
OMAKAPITAL KOKKU		18 432 770	20 391 621
KOHUSTUSED JA OMAKAPITAL KOKKU		40 725 007	35 369 581

Lisad lehekülgedel 28-50 on raamatupidamise aastaaruande lahutamatud osad.

Koondkasumiaruanne

(eurodes)

	Lisa	2019	2018
Müügitulu	11	28 161 514	28 349 485
Muu äritulu		823 273	973 758
Äritulud kokku		28 984 787	29 323 243
Kaubad, toore, materjal ja teenused	13	-2 853 766	-2 833 700
Muud tegevuskulud	14	-2 448 816	-1 941 337
Tööjõukulud	12	-13 865 273	-12 421 495
Põhivara kulum	6	-5 128 760	-4 441 553
Ärikulud kokku		-24 296 615	-21 638 085
Ärikasum		4 688 172	7 685 158
Finantstulud		739	242
Finantskulud	7	-233 867	-151 319
Kasum majandustegevusest		4 455 044	7 534 081
Dividendide tulumaks	9;15	-1 218 895	-686 750
Puhaskasum		3 236 149	6 847 331
Koondkasum		3 236 149	6 847 331

Lisad lehekülgedel 28-50 on raamatupidamise aastaaruande lahutamatud osad.

Rahavoogude aruanne

(eurodes)

	Lisa	2019	2018
Rahavood äritegevusest			
Laekumised ostjatelt		28 977 197	28 454 682
Väljamaksed tarnijatele		-5 743 837	-5 992 370
Töötajatele väljamakstud töötasu		-7 523 638	-6 890 180
Tasutud maksud		-5 423 268	-3 883 814
Muud laekumised		5 646	1 908
Tegevuskuludega seotud sihtfinantseeringud		340 045	23 354
Muud väljamaksed		-900 144	-410 257
Rahavood äritegevusest kokku		9 732 001	11 303 323
Rahavood investeerimistegevusest			
Tasutud materiaalse ja immateriaalse põhivara eest	6	-4 431 174	-8 249 585
Saadud intresse		739	242
Saadud põhivara sihtfinantseeringud		732 969	0
Rahavood investeerimistegevusest kokku		-3 697 466	-8 249 343
Rahavood finantseerimistegevusest			
Dividendide väljamaksed	15	-5 195 000	-2 747 000
Dividendide tulumaks	9;10;15	-1 905 645	0
Saadud laen	7	10 000 000	2 500 000
Tasutud laenud	7	-1 606 219	-1 517 146
Makstud intressid	7	-225 600	-148 765
Rahavood finantseerimistegevusest kokku		1 067 536	-1 912 911
Rahavood kokku		7 102 071	1 141 069
Raha ja raha ekvivalendid aasta algul	2	2 402 158	1 261 089
Rahavood kokku		7 102 071	1 141 069
Raha ja raha ekvivalendid aasta lõpul	2	9 504 229	2 402 158

Lisad lehekülgedel 28-50 on raamatupidamise aastaaruande lahutamatud osad.

Omakapitali muutuste aruanne

(eurodes)

	Aktsiakapital	Kohustuslik reservkapital	Jaotamata ka- sum	Kokku
Saldo 31.12.2017	5 112 940	511 294	10 667 056	16 291 290
Väljamakstud dividendid	0	0	-2 747 000	-2 747 000
Koondkasum 2018	0	0	6 847 331	6 847 331
Saldo 31.12.2018	5 112 940	511 294	14 767 387	20 391 622
Väljamakstud dividendid	0	0	-5 195 000	-5 195 000
Koondkasum 2019	0	0	3 236 149	3 236 149
Saldo 31.12.2019	5 112 940	511 294	12 808 537	18 432 770

Täpsem informatsioon aktsiakapitali ja muude omakapitali kirjete kohta on toodud lisas 10.

Lisad lehekülgedel 28-50 on raamatupidamise aastaaruande lahutamatud osad.

Raamatupidamise aastaaruande lisad

LISA 1. Aastaaruande koostamisel kasutatud arvestuspõhimõtted ja hindamisalused

Üldine informatsioon

Lennuliiklusteeninduse Aktsiaselts (edaspidi "Ettevõte") on Eestis registreeritud ja Eestis tegutsev peamiselt aeronavigatsiooniteenuse osutamisega tegelev äriühing, kelle aktsiatest 100% kuulub Eesti Vabariigile. Ettevõtte ei oma ühtegi tütar- ega sidusettevõtet. Ettevõtte aadress on Kanali põik 3, Rae küla, Rae vald, Harjumaa.

Käesolev raamatupidamise aastaaruanne on koostatud eurodes ning kajastab perioodi 1. jaanuar kuni 31. detsember 2019. Ettevõtte raamatupidamise aastaaruande on juhatus kinnitanud 26. märtsil 2020.

Vastavalt äriseadustikule on juhatuse poolt koostatud majandusaasta aruande, mille üheks osaks on raamatupidamise aastaaruanne, kinnitamine aktsionäride üldkoosoleku pädevuses. Aktsionäril on õigus juhatuse koostatud ja kinnitatud majandusaasta aruannet mitte heaks kiita ning nõuda uue aruande koostamist.

Koostamise alused

Ettevõtte raamatupidamise aastaaruanne on koostatud vastavalt Rahvusvaheliste Raamatupidamise Standardite Nõukogu (IASB) poolt väljatöötatud Rahvusvaheliste Finantsaruandluse Standarditele (IFRS) ja Rahvusvaheliste Finantsaruandluse Tõlgenduste Komitee (IFRIC) tõlgendustele nagu need on vastu võetud Euroopa Liidu poolt (EL IFRS). Raamatupidamise aastaaruande koostamisel on lähtutud soetusmaksumuse meetodist.

Arvestus- ja esitusvaluuta

Ettevõtte arvestus- ja esitusvaluutaks on euro.

Muutused informatsiooni esitusviisis

Käesoleva aruande koostamisel rakendatud põhimõtted info esitusviisi osas on samad, mida kasutati Ettevõtte 31. detsembril 2018 lõppenud raamatupidamise aruandes, välja arvatud juhtudel, mida on kirjeldatud alljärgnevalt.

Uute või muudetud standardite ja tõlgenduste rakendamine

Järgmised uued või muudetud standardid ja tõlgendused muutusid ettevõttele kohustuslikuks alates 01.01.2019:

IFRS 16 "Rendilepingud"

Uus standard sätestab rendilepingute arvele võtmise, mõõtmise, esituse ja avalikustamise põhimõtted. Kõikide rendilepingute tulemusena saab rendilevõtja õiguse kasutada vara alates rendilepingu algusest ning juhul kui rendimakseid tehakse üle perioodi – ka finantseeringu. Sellest tulenevalt elimineerib IFRS 16 rendilepingute klassifitseerimise kasutus- ja kapitalirentideks nagu seda tegi IAS 17 ning selle asemel kehtestab ühe arvestusmudeli rendilevõtjate jaoks. Rendilevõtjad peavad (a) arvele võtma varad ja kohustused kõikide üle 12-kuuliste rendilepingute osas, v.a juhul kui renditav vara on väikese väärtusega; ning (b) kajastama kasumiaruandes kulumit renditavadelt varadelt ja intressikulu rendikohustustelt. IFRS 16 põhimõtted rendileandjate jaoks jäävad sisuliselt samaks IAS 17 põhimõtetega, ehk et rendileandja jagab jätkuvalt oma rendilepingud kasutus- ja kapitalirentideks ning kajastab

neid rendiliike erinevalt. Ettevõtte hindas renditava vara väärtuse ebaoluliseks ja ei võta renditavat vara arvele varade ja kohustustena.

Ülejäänud uutel või muudetud standarditel või tõlgendustel, mis hakkasid esmakordselt kehtima 1. jaanuar 2019 algaval aruandeaastal, ei ole olnud Ettevõtte juhtkonna hinnangul olulist mõju.

Uued standardid, tõlgendused ja nende muudatused

Välja on antud uusi või muudetud standardeid ja tõlgendusi, mis muutuvad Ettevõttele kohustuslikuks alates 1. jaanuarist 2019 või hilisematel perioodidel ja mida Ettevõtte ei ole rakanud ennetähtaegselt:

Finantsaruandluse kontseptuaalse raamistiku muudatused (rakendub 1. jaanuaril 2020 või hiljem algavatele aruandeperioodidele). Muudetud kontseptuaalne raamistik sisaldab uut peatükki mõõtmise kohta, juhiseid finantsstulemuse raporteerimise kohta, täiendatud mõisteid ja juhiseid (nt kohustuse mõiste) ning selgitusi oluliste valdkondade rolli kohta finantsaruandluses, näiteks juhtkonna kätte usaldatud ressursside kasutamise hoolsus, konservatiivsus, mõõtmise ebakindlus. Ettevõtte hindab muudatuste mõju finantsaruandele ebaoluliseks.

„Olulisuse mõiste“ – IAS 1 ja IAS 8 muudatused (rakendub 1. jaanuaril 2020 või hiljem algavatele aruandeperioodidele). Muudatused selgitavad olulisuse mõistet ning seda, kuidas mõistet rakendada, kaasates mõistesse need juhised, mis seni olid kirjas muudes standardites. Samuti on täiendatud mõistega kaasnevaid selgitusi. Muudatuste tulemusena on olulisuse mõiste kõikides IFRS standardites järjepidev. Info on oluline, kui selle avaldamata jätmise, valesti avaldamine või varjamine võib mõistlikult eeldades mõjutada otsuseid, mida ettevõtte üldotstarbeliste finantsaruannete peamised kasutajad nende aruannete põhjal teevad. Ettevõtte hindab muudatuste mõju finantsaruandele ebaoluliseks.

Ülejäänud uutel või muudetud standarditel või tõlgendustel, mis veel ei kehti, ei ole eeldatavasti olulist mõju ettevõttele.

Välisvaluuta arvestus

Kõik välisvaluuta tehingud on kajastatud eurodes tehingupäeval kehtinud Euroopa Keskpannga ametliku valuutakursi alusel. Välisvaluutas fikseeritud monetaarsed varad ja kohustused on aruandeperioodi lõpul ümber hinnatud vastavalt aruandeperioodi lõpul kehtinud Euroopa Keskpannga ametlikule valuutakursile. Ümberhindamisest saadud kursikasumid ja -kahjumid on kajastatud koondkasumi aruandes.

Lühi- ja pikaajalised varad ja kohustused

Varad ja kohustused on kajastatud lühiajalistena, kui nad realiseeruvad 12 kuu jooksul alates aruandeperioodi lõpust. Pikema perioodi jooksul realiseeruvad varad ja kohustused on kajastatud pikaajalistena.

Finantsvara

Klassifitseerimine

Ettevõtte klassifitseerib finantsvarad korrigeeritud soetusmaksumuses mõõtmiskategoorias. Klassifitseerimine sõltub ettevõtte ärimudelilist finantsvarade haldamisel ning rahavoogude lepingulistest tingimustest.

Arvele võtmine ja kajastamise lõpetamine

Tavapärastel turutingimustel toimuvaid finantsvarade oste ja müüke kajastatakse tehingupäeval ehk kuupäeval, millal ettevõtte võtab endale vara ostmise või müümise kohustuse.

Finantsvarade kajastamine lõpetatakse kui õigused finantsvarast tulenevatele rahavoogudele lõppevad või antakse üle ja ettevõtte annab üle sisuliselt kõik riskid ja hüved.

Mõõtmine

Finantsvarad kajastatakse esmasel arvelevõtmisel õiglasel väärtuses, millele on lisatud tehingukulud, mis on otseselt seotud finantsvara omandamisega, välja arvatud finantsvarade puhul, mida kajastatakse õiglasel väärtuses muutustega läbi kasumiaruande. Õiglasel väärtuses muutustega läbi kasumiaruande kajastavate finantsvarade tehingutasud kajastatakse kuluna kasumiaruandes.

Võlainstrumendid

Võlainstrumentide edasine kajastamine sõltub ettevõtte ärimudelilist finantsvarade haldamisel ning finantsvara lepingulistest rahavoogudest.

Ettevõtte kõik võlainstrumendid on klassifitseeritud korrigeeritud soetusmaksumuse mõõtmiskategooriasse.

Korrigeeritud soetusmaksumus: Varad, mida hoitakse lepinguliste rahavoogude kogumiseks ning mille rahavood on ainult põhiosa ja tasumata põhiosalt arvestatud intress, kajastatakse korrigeeritud soetusmaksumuses. Nendest varadest saadav intressitulu kajastatakse finantstuludes sisemise intressimäära meetodil. Kajastamise lõpetamisel kajastatakse saadud kasum või kahjum kasumiaruandes muudes tuludes/kuludes. Valuutakursi kasumid ja kahjumid ning krediidikahjumid kajastatakse kasumiaruandes eraldi ridadel.

Ettevõtte kõik finantsvarad klassifitseeritud järgnevates kategooriates:

- nõuded ostjate vastu;
- raha ja raha ekvivalendid.

Omakapitaliinstrumendid

Ettevõttel ei ole investeringuid omakapitaliinstrumentidesse.

Väärtuse langus

Ettevõtte hindab korrigeeritud soetusmaksumuses kajastavate võlainstrumentide oodatavat krediidikahjumit tuleviku informatsiooni baasil. Rakendatav väärtuse languse meetodika sõltub sellest, kas krediidirisk on oluliselt suurenenud.

Eeldatava krediidikahju mõõtmine võtab arvesse: (i) erapooletut ja tõenäosusega kaalutud summat, mille määramisel hinnatakse mitmeid võimalikke erinevaid tulemusi, (ii) raha ajaväärtust ja (iii) aruande perioodi lõpus ilma liigsete kulude või pingutusteta kättesaadavat

mõistlikku ja põhjendatud informatsiooni minevikus toimunud sündmuste, praeguste tingimuste ja tulevaste majandustingimuste prognooside kohta.

Nõuetele ostjate vastu ja lepingulistele varadele, kus puudub oluline finantseerimise komponent, rakendab ettevõtte IFRS 9 järgi lubatud lihtsustatud lähenemist ning arvestab nõuete allahindlust nõuete pikkuse oodatava krediitkahjumina nõuete esmasel kajastamisel. Ettevõtte vaatas üle väärtuse languse meetoodika iga vastava varaklassi jaoks. Väärtuse languse meetoodika muutuse tulemusel ei tekkinud olulisi muutusi allahindluse reservis 1. jaanuari seisuga, seega korrigeerimisi jaotamata kasumis ja omakapitalis ei tehtud. Kuigi raha ja raha ekvivalendid kuuluvad samuti IFRS 9 oodatava krediitkahjumi mudeli alla, siis tuvastatud väärtuse langus oli ebaoluline 1. jaanuari 2019 ja 31. detsembri 2019 seisuga.

Raha ja raha ekvivalendid

Raha ja raha ekvivalendid nii finantsseisundi aruandes kui ka rahavoogude aruandes moodustavad sularaha kassas, raha arvelduskontodel, lühiajalised (kuni 3 kuud) deposiidid.

Materiaalne põhivara

Kajastamine ja mõõtmine

Põhivaraks loetakse ettevõtte enda majandustegevuses kasutatavaid varasid kasuliku eluaega üle ühe aasta. Materiaalset põhivara kajastatakse soetusmaksumuses, millest on maha arvatud akumuleeritud amortisatsioon ja väärtuse langusest tulenevad allahindlused. Soetusmaksumus hõlmab kulutusi, mis on otseselt seostatavad vara soetamisega. Oma tarbeks valmistatud põhivara soetusmaksumus koosneb materjalikulust, otsestest tööjõukuludest ning muudest kuludest, mis on otseselt vajalikud vara eesmärgipärase kasutamise ettevalmistamiseks. Põhivara soetamise, ehitamise või tootmisega seotud laenukasutuse kulutused kapitaliseeritakse vara soetusmaksumusse.

Juhul, kui materiaalse põhivara objekt koosneb üksteisest eristatavatest olulistest komponentidest, millel on erinevad kasulikud eluead, võetakse need komponendid raamatupidamises eraldi varaobjektidena, määrates neile eraldi amortisatsiooninormid vastavalt komponentide kasulikule elueale.

Edaspidised väljaminekud

Mõne materiaalse põhivaraobjekti osasid tuleb teatud ajavahemike järel vahetada või renoveerida. Sellised väljaminekud kajastatakse materiaalse põhivara bilansilises maksumuses juhul, kui on tõenäoline, et ettevõtte saab varaobjekti osaga seotud tulevast kasu ja varaobjekti osa soetusmaksumust saab usaldusväärselt hinnata. Asendatud osade kajastamine finantsseisundi aruandes lõpetatakse. Vastavalt eelmises lõigus toodud arvelevõtmise põhimõtetele ei kajastata materiaalse põhivara objekti bilansilises maksumuses igapäevase hooldusega seotud kulusid. Sellised väljaminekud on tekkepõhiselt perioodikulud.

Kulumi arvestus

Kulum kajastatakse koondkasumiaruandes ning arvestatakse materiaalselt põhivaralt ning selle eristatavatelt komponentidelt lineaarsel meetodil. Maad ja lõpetamata ehitisi ei amortiseerita. Ettevõtte kasutab järgmisi amortisatsiooninorme:

• maa	0%
• rajatised, hooned, ehitised ja nende tehnosüsteemid	2-20%
• masinad ja seadmed	1-40%
• muu inventar	10-40%

Amortisatsiooni arvestamist alustatakse hetkest, mil vara on kasutatav vastavalt juhtkonna poolt plaanitud eesmärgil ning lõpetatakse kui lõppväärtus ületab bilansilist jääkmaksumust, vara lõpliku eemaldamiseni kasutusest või ümberklassifitseerimisel „müügiootel põhivaraks“. Materiaalsele põhivarale määratud kasulikud eluead, jääkväärtused ja amortisatsioonimeetodid vaadatakse üle iga-aastaselt. Muudatustest tulenev mõju kajastub aruandeperioodis ja järgnevatel perioodides.

Materiaalse põhivara kajastamine lõpetatakse vara võõrandamisel või siis, kui ettevõtte ei eelda selle vara kasutamisest või müügist enam majanduslikku kasu saada. Materiaalse põhivara kajastamise lõpetamisest tekkivad kasumid ja kahjumid kajastatakse koondkasumiaruandes real „põhivara kulum“ perioodil, mil kajastamine lõpeb.

Immateriaalne põhivara

Immateriaalne põhivara võetakse algselt arvele tema soetusmaksumuses, mis koosneb ostuhinnast ja otseselt soetamisega seotud kulutustest. Immateriaalset põhivara kajastatakse soetusmaksumuses, millest on maha arvatud akumulioneerunud kulum ja võimalikud väärtuse langusest tulenevad allahindlused. Immateriaalset põhivara (välja arvatud firmaväärtus) amortiseeritakse lineaarsel meetodil hinnangulise kasuliku eluea jooksul. Immateriaalse põhivara väärtuse langust hinnatakse juhul, kui eksisteerib sellele viitavaid asjaolusid, analoogiliselt materiaalse põhivara väärtuse languse hindamisele.

Amortisatsioon

Amortisatsiooni arvestatakse lineaarselt iga immateriaalse varaobjekti kohta vastavalt selle kasulikule elueale määruga 4-20% aastas.

Mittefinantsvarade väärtuse langus

Mittefinantsvara

Igal bilansipäeval hindab Ettevõtte kriitiliselt, kas on märke, mis võiksid viidata mittefinantsvarade väärtuse langusele. Kui ilmneb märke varade väärtuse võimalikust vähenemisest, viiakse läbi vara kaetava väärtuse test.

Vara kaetav väärtus on kas selle vara või raha teeniva üksuse õiglase väärtus, millest on maha arvatud müügikulud või kasutusväärtus olenevalt sellest, kumb neist on suurem. Kasutusväärtuse hindamisel diskonteeritakse hinnangulisi tulevasi rahavooge diskontomääraga, mis väljendab hetke turuväärtuse suundumusi ja varaga seotud spetsiifilisi riske. Vara väärtuse languse testimiseks grupeeritakse varad kõige väiksemasse võimalikku varade gruppi, mille pidevast kasutamisest on võimalik rahavoogusid eristada ning mis on olulises osas sõltumatud teistest varadest või varade gruppidest saadavatest rahavoogudest.

Vara väärtuse langus kajastatakse kahjumina, kui vara või selle raha genereeriva üksuse bilansiline väärtus ületab selle hinnangulist kaetavat väärtust. Vara väärtuse langusest tekkinud kahjumid kajastatakse koondkasumiaruandes.

Varade kaetavat väärtust suurendatakse juhul, kui on viiteid, et vara väärtus on tõusnud ja kaetava väärtuse arvutamisel kasutatud hinnangud muutuvad. Kui väärtuse testi tulemusel selgub, et vara kaetav väärtus on tõusnud üle bilansilise jääkmaksumuse, tühistatakse varasem allahindlus ning suurendatakse bilansilist jääkmaksumust. Ülempiiriks on vara bilansiline jääkmaksumus, mis oleks kujunenud arvestades vahepealsetel aastatel normaalset amortisatsiooni.

Finantskohustused

Kõik finantskohustused (võlad hankijatele, võetud laenud, viitvõlad, muud võlakohustused) võetakse algselt arvele nende soetusmaksumuses, milleks on finantskohustuse eest saadud

tasu õiglane väärtus. Edasine kajastamine toimub korrigeeritud soetusmaksumuses, kasutades efektiivse intressimäära meetodit. Tehingukulud võetakse arvesse efektiivse intressimäära arvutamisel ning kantakse kuludesse finantskohustuse eluea jooksul. Finantskohustustega kaasnevad kulutused (sh intressikulud) kajastatakse tekkepõhiselt perioodikuluna. Finantskohustus liigitatakse lühiajaliseks, kui see tuleb tasuda 12 kuu jooksul alates aruandepäevast või kui ettevõtte pole tingimusteta õigust lükata kohustuse tasumist edasi rohkem kui 12 kuud alates aruandepäevast. Laenukohustusi, mis tuleb tagasi maksta 12 kuu jooksul alates aruandepäevast, kuid mis refinantseeritakse pikaajaliseks pärast aruandepäeva, kuid enne aastaaruande kinnitamist, kajastatakse lühiajalisena. Samuti kajastatakse lühiajalisena laenukohustusi, mida laenuandjal on õigus aruandepäeval tagasi kutsuda laenulepingu rikumise tõttu.

Ettevõtte ei ole laenukulutusi kuni aruandeperioodi lõpuni kapitaliseerinud, kuna Ettevõtte hinnangul on laenukasutuse kulutuste kapitaliseerimise mõju ebaoluline.

Finantskohustuse kajastamine lõpetatakse siis, kui kohustus on tasutud, tühistatud või aegunud.

Eraldised ja tingimuslikud kohustused

Finantsseisundi aruandes kajastatakse eraldisena enne aruandeperioodi lõppu toimunud kohustavast sündmusest tulenevaid kohustusi, millel on kas seaduslik või lepinguline alus või mis tulenevad ettevõtte senisest tegevuspraktikast, mis nõuavad varast loobumist, mille realiseerumine on tõenäoline (on rohkem tõenäoline kui mitte, et vahendite väljavool on vajalik kohustuse rahuldamiseks) ja mille maksumust on võimalik usaldusväärselt mõõta, kuid mille realiseerimise aeg või summa ei ole täpselt teada. Eraldiste kajastamisel finantsseisundi aruandes lähtutakse juhtkonna hinnangust eraldiste täitmiseks tõenäoliselt vajamineva summa ning eraldise realiseerumise aja kohta. Eraldis kajastatakse finantsseisundi aruandes summas, mis on juhtkonna hinnangu kohaselt aruandeperioodi lõpu seisuga vajalik eraldisega seotud kohustuse rahuldamiseks või üleandmiseks kolmandale osapoolele. Eraldiste kulu ja eraldiste finantsseisundi aruandes kajastatud maksumuse muutuste kulu kajastatakse aruandeperioodi kuludes. Eraldise ei moodustata tulevaste perioodide kahjumite katmiseks.

Juhul kui eraldis realiseerub tõenäoliselt hiljem kui 12 kuu jooksul pärast aruandeperioodi lõppu, kajastatakse seda diskonteeritud väärtuses (eraldisega seotud väljamaksete nüüdisväärtuse summas), välja arvatud juhul, kui diskonteerimise mõju on ebaoluline.

Lubadused, garantiid ja muud kohustused, mille realiseerumine on vähetõenäoline või millega kaasnevate kulutuste suurust ei ole võimalik piisava usaldusväärsusega hinnata, kuid mis teatud tingimustel võivad tulevikus muutuda kohustusteks, on avalikustatud aastaaruande lisades tingimuslike kohustustena.

Rendiarvestus

Arvestuspõhimõtted alates 1. jaanuarist 2019

Ettevõtte rakendab IFRS 16 "Rendilepingud" esmakordselt alates 01.01.2019.

Rendilevõtjad peavad arvele võtma:

(a) varad ja kohustused kõikide üle 12-kuuliste rendilepingute osas, v.a juhul kui renditav vara on väheväärtuslik; ning

(b) kajastama kasumiaruandes kulumit renditavatelt varadelt ja intressikulu rendikohustustelt.

Rendilepinguid kajastatakse kasutusõiguse varana ja vastava kohususena kuupäeval, mil renditav vara on kasutamiseks saadaval.

Rendikohustused kajastatakse rendimaksete nüüdisväärtusena. Kasutusõiguse vara hinnatakse summas, mis võrdub rendi kohustusega, kui kasutusõiguse varade korrigeerimine ei

ole vajalik. Iga liisingumakse jaotatakse kohustuse ja finantskulude vahel. Finantskulu kajastatakse rendiperioodi kasumiaruandes nii, et intressimäär oleks igal osaperioodil kogu rendiperioodi jooksul kohustuse jääkväärtuse suhtes sama. Rendivara amortiseeritakse lineaarselt vara kasuliku eluea või rendiperioodi jooksul vastavalt sellele, kumb on lühem.

Rendikohustused hõlmavad järgmiste rendimaksete nüüdisväärtust:

- püsimumakset, millest on maha arvatud saadavad rendi soodustused
- muutuv rendimakse, mis põhineb indeksil või intressimääral (näiteks inflatsioon, Euribor)
- summad, mis rentnik eeldatavasti maksab jääkväärtuse tagatiste alusel
- ostuoptiooni kasutamise hind, kui on piisavalt kindel, et rentnik seda optiooni kasutab.

Rendimaksed diskonteeritakse kasutades rendilepingus sätestatud intressimäära, kui see on kergesti määratav, või Ettevõtte sisemist laenuintressi määra. Alternatiivne laenuintressimäär on intressimäär, mida üürnik peaks maksuma, et laenata vahendid, mida oleks tarvis sarnase väärtusega vara omandamiseks sarnases majanduskeskkonnas ning sarnastel tingimustel.

Lühiajaline rent on rent, mille rendiperiood on lühem kui 12 kuud. Väheväärtuslikud varad hõlmavad IT tehnikat ja väiksemaid kontorisisustuse esemeid. Renditähajaja määramisel kaalub juhtkond kõiki fakte ja asjaolusid, mis loovad majandusliku ajendi pikendamise võime rakendamiseks või pikendamise võime rakendamata jätmiseks. Pikendamise võime (või perioodid pärast lõpetamise võime) on renditähajajale lisatud juhul, kui on väga tõenäoline, et renti jätkatakse (või ei lõpetata). Ettevõtte juhtkond hindab sündmusi ja asjaolude muutusi, mis on juhtkonna kontrolli all ja mõjutavad optioonide kasutamise tõenäosust. Näiteks juhul kui lepingu pikendamise periood on muutunud (näiteks, grupp on realiseerinud optiooni, mida eelnevalt peeti ebakindlaks või grupp ei ole realiseerinud optiooni, mida eelnevalt peeti ebakindlaks).

Lepingute kohaselt ei ole grupil lepingute lõppedes rendivaral bilansilist maksumust.

Ettevõtte on kasutanud järgmisi standardiga lubatud praktilisi erandeid:

- seisuga 1. jaanuar 2019 alla 12-kuuse rendiperioodi pikkusega kasutusrendi lepingute kajastamine raamatupidamises kui lühiajalised rendid
- väikese väärtusega varade rendilepingute välistamine
- rendivarade mõõtmisega seotud esmaste otsestekulude välistamine standardi esmasel kohaldamisel.

Ettevõtte rendib transpordivahendeid ning tasub rendimakseid andmeside eest. IFRS 16 rakendamisel analüüsis Ettevõtte rentimisega seotud rendikohustusi, mis vastavalt standardile IAS 17 "Rendid" olid varasemalt klassifitseeritud kui kasutusrent. 31.12.2019 kehtivad rendilepingud on alla 12-kuulise katkestamise võimalusega või on renditavad varad väheolulise maksumusega, mistõttu arvestuspõhimõtete muudatuse tulemusel kasutusrente kasutussõiguse varana 2019. aastal ei kajastatud.

Arvestuspõhimõtted alates 1. jaanuarist 2018

Kapitalirendiks loetakse rendisuhet, mille puhul kõik olulised vara omandiga seonduvad riskid ja hüved kanduvad üle rentnikule. Ülejäänud rendilepinguid käsitletakse kasutusrendina. Kapitalirendi puhul võetakse vara ja kohustus rentniku finantsseisundi aruandes arvele renditud vara õiglases väärtuses või rendimaksete miinimumsumma nüüdisväärtuses juhul, kui see on madalam. Rendimaksed jaotatakse finantskuluks (intressikulu) ja kohustuse jääkväärtuse vähendamiseks. Finantskulud jaotatakse rendiperioodile arvestusega, et intressimäär on kogu aja kohustuse jääkväärtuse suhtes sama. Kapitalirendi tingimustel renditud varad amortiseeritakse nagu omandatud põhivaragi, kusjuures amortisatsiooniperioodiks on vara eeldatav kasulik tööiga või rendisuhete kehtivuse periood, olenevalt sellest, kumb on lühem.

Ettevõtte kasutusrentnikuna

Kasutusrendi maksed kajastatakse rendiperioodi jooksul lineaarselt kuluna.

Ettevõtte kasutusrendile andjana

Kasutusrendi tingimustel väljarenditud vara kajastatakse finantsseisundi aruandes tavakorras, analoogselt muule ettevõtte finantsseisundi aruandes kajastatavale varale. Kasutusrendi maksed kajastatakse rendiperioodi jooksul lineaarselt koondkasumiaruande kirjel „muu äritulu“.

Müügitulu kliendilepingutelt

Müügitulu on tulu, mis tekib ettevõtte tavapärase äritegevuse käigus. Müügitulu kajastatakse tehinguhinnas. Tehinguhind on kogutasu, mida ettevõttel on õigus saada lubatud kaupade või teenuste kliendile üleandmise eest ja millest on maha arvatud kolmandate isikute nimel kogutavad summad. Ettevõtte kajastab müügitulu siis, kui kontroll kauba või teenuse üle antakse üle kliendile.

Ettevõtte osutab lepingute alusel navigatsiooniteenust. Müügitulu teenuste osutamisest kajastatakse perioodil kui teenuseid osutatakse.

Finantseerimise komponent

Ettevõttel puuduvad lepingud, kus periood kliendile lubatud kaupade või teenuste üleandmise ja kliendilt makse saamise vahel oleks pikem kui üks aasta. Sellest tulenevalt ei korrigeeri ettevõtte tehinguhinda raha ajaväärtuse mõju osas.

Intressitulu

Intressitulu kajastatakse tekkepõhiselt efektiivse intressimäära alusel koondkasumiaruandes finantstulude koosseisus.

Tööjõukulud

Tööjõukulud kajastatakse koondkasumiaruandes hetkel, kui ettevõttel on töötajate ees tekkinud kohustus. Tööjõukuludes kajastatakse töötajatele makstud palk koos sotsiaalmaksu (33%) ning töötuskindlustusmaksuga (0,8%) ning tehtud erisoodustused koos nendelt makstud tulumaksu (tulumaksumäär alates 1.01.2015 20/80) ja sotsiaalmaksuga.

Puhkusetasu kulu ning kohustuse suurus aruandeperioodi lõpus määratakse inventuuri käigus. Väljateenitud puhkusetasu kajastatakse koondkasumiaruandes tööjõukuludena ning võetakse finantsseisundi aruandes arvele lühiajalise kohustusena.

Ettevõtte tulumaks

Kehtiva tulumaksuseaduse kohaselt ei maksustata Eestis mitte ettevõtte kasumit, vaid dividende. Tulenevalt maksustamise kontseptsiooni eripärast ei oma mõiste „varade ja kohustuste maksubaas“ majanduslikku sisu ning edasilükkunud tulumaksukohustust ega tulumaksu vara ei saa tekkida.

Dividendidelt arvestatavat ettevõtte tulumaksu kajastatakse tulumaksukuluna ja -kohustusena dividendide väljakuulutamise perioodi koondkasumiaruandes.

Maksimaalne võimalik tulumaksukohustuse summa, mis võiks kaasneda dividendide väljamaksmisega, on ära toodud lisas 15.

Alates 2018. aastast on võimalik dividendide väljamaksetele rakendada maksumäära 14/86. Seda soodsamat maksumäära saab kasutada dividendimaksele, mis ulatub kuni kolme eelneva majandusaasta keskmise dividendide väljamakseni, mis on maksustatud 20/80 mak-

sumääraga. Kolme eelneva majandusaasta keskmise dividendimakse arvestamisel on 2018.a. esimene arvesse võetav aasta.

Sihtfinantseerimine

Varade sihtfinantseerimist kajastatakse brutomeetodil. Sihtfinantseerimise abil soetatud vara võetakse finantsseisundi aruandes arvele tema soetusmaksumuses, varade soetamise toetuseks saadud sihtfinantseerimise summa kajastatakse finantsseisundi aruandes pikaajalise kohustusena kui tulevaste perioodide tulu sihtfinantseerimisest. Soetatud vara amortiseeritakse kulusse ja sihtfinantseerimise kohustus tulusse soetatud vara kasuliku eluea jooksul.

Tegevuskulude sihtfinantseerimisest saadud tulu kajastatakse koondkasumiaruandes proportsionaalselt sellega seonduvate kuludega. Tulu kajastamisel rakendatakse brutomeetodit, st. saadud toetusi ja kompenseeritavat kulu kajastatakse koondkasumiaruandes eraldi ridadele. Sihtfinantseerimist ei kajastata tuluna enne, kui eksisteerib piisav kindlus, et ettevõtte vastab sihtfinantseerimisega seotud tingimustele ja sihtfinantseerimine leiab aset.

Sihtfinantseeringut kajastatakse lühiajalisena kui eeldatav tuluna kajastamine toimub järgneva 12 kuu jooksul. Ülejäänud finantseeringud kajastatakse pikaajalisena.

Rahavood

Rahavoogude aruanne koostatakse otsesel meetodil. Raha ja selle ekvivalentidena käsitletakse rahavoogude aruandes finantsseisundi aruande kirjel "raha ja raha ekvivalendid" kajastatud varasid.

Laekumised ostjatelt ning väljamaksed tarnijatele kajastatakse äritegevuse kui investeerimistegevuse rahavoogudes brutosummana, s.t. koos käibemaksuga.

Lühiajalistelt rahapaigutustelt saadud tuleml kajastatakse investeerimistegevuse rahavoona. Laenu kasutamise eest tasutud intressimaksed kajastatakse finantseerimistegevuse rahavoona.

Sündmused pärast aruandeperioodi

Raamatupidamise aastaaruandes kajastuvad olulised varade ja kohustuste hindamist mõjutavad asjaolud, mis ilmnesid aruandeperioodi lõpu 31.12.2019 ja aruande koostamise kuupäeva vahemikul, kuid mis on seotud aruandeperioodil või varasematel perioodidel toimunud tehingutega. Sündmused pärast aruandeperioodi, mis ei oma mõju aruandeaasta kasumile ega seisuga 31.12.2019 varadele ja kohustustele, kuid mis oluliselt mõjutavad järgnevate perioodide tulemusi, on raamatupidamise aastaruandes avalikustatud.

LISA 2. Raha ja raha ekvivalendid

(eurodes)	31.12.2019	31.12.2018
Swedbank AS	9 229 428	2 248 847
Luminor Bank AS	121 815	81 280
SEB Pank AS	152 540	71 518
Kassa	446	513
Kokku	9 504 229	2 402 158

LISA 3. Finantsinstrumendid

(eurodes)	Lisa	31.12.2019	31.12.2018
Finantsvarad			
Raha ja raha ekvivalendid	2	9 504 229	2 402 158
Nõuded ostjate vastu	4	4 090 162	4 485 710
Finantsvarad kokku		13 594 391	6 887 868
Finantskohustused			
Võlakohustused	7	17 678 308	9 284 528
Muud lühiajalised kohustused	9	586 364	1 229 193
Finantskohustused kokku		18 264 672	10 513 721

Avalikustamise eesmärgil leitakse õiglane väärtus tulevaste lepinguliste rahavoogude diskonteerimisel turu intressimääraga, mis on kättesaadav ettevõtte sarnastele finantsinstrumentidele. Ettevõtte juhatuse hinnangul ei erine finantsseisundi aruandes korrigeeritud soetusmaksumuses kajastatud finantsvarade ja -kohustuste bilansilised väärtused 31.12.2019 ja 31.12.2018 seisuga oluliselt nende õiglasest väärtusest, kuna need tasutakse 12 kuu jooksul arvestatuna bilansi kuupäevast. Samuti ei erine pikaajaliste võlakohustuste õiglasest väärtusest oluliselt nende bilansilisest väärtusest, kuna nende intressimäärad vastavad turul kehtivatele intressimääradele.

Ettevõttel puuduvad õiglasest väärtusest mõõdetavad varad ja kohustused.

LISA 4. Nõuded ostjate vastu

(eurodes)	31.12.2019	31.12.2018
Ostjatelt laekumata arved	4 295 400	4 665 433
<i>s.h. seotud osapooltelt laekumata arved</i>	<i>110 542</i>	<i>123 131</i>
Ebatõenäoliselt laekuvad arved	-205 238	-179 723
Nõuded ostjate vastu	4 090 162	4 485 710

Nõuetest seisuga 31.12.2019 on tähtajaks tasumata 289 564 eurot (31.12.2018: 340 919 eurot), millest rohkem kui ühe kuu maksetähtaja ületanud nõuded moodustavad 206 843 eurot (31.12.2018: 180 177 eurot).

Varem ebatõenäoliselt laekuvaks hinnatud nõuetest laekus 2019 0 eurot (2018: 11 620 eurot). Aruandeaastal kanti ebatõenäoliselt laekuvaks nõudeid 25 841 euro (2018: 2 772 euro) ulatuses. Lootusetuks tunnistati ja kanti finantsseisundi aruandest välja nõudeid 326 euro (2018: 27 045 euro) ulatuses (täiendav info krediidiriski osas vt lisa 19).

LISA 5. Muud nõuded ja ettemaksed

(eurodes)	31.12.2019	31.12.2018
Maksude ettemaksed	100 212	138 612
Muud ettemaksed ja nõuded	80 340	97 455
Kasutusrendi ettemaksed	4 924	11 389
Kokku	185 476	247 456

LISA 6. Põhivara

Materiaalne põhivara

(eurodes)	Maa, hooned, ehitised ja nende tehnosüsteemid	Masinad ja seadmed	Muu materiaalne põhivara	Lõpetamata investeeringud	Kokku
Jääkmaksumus					
31.12.2017	3 669 704	4 522 643	69 811	3 380 901	11 643 059
Soetamine	21 220	15 350	0	5 429 759	5 466 329
Ümberklassifitseerimine	4 240 479	1 913 677	472 422	-6 626 578	0
Ümberklassifitseerimine immateriaalseks põhivaraks	0	0	0	-1 459 000	-1 459 000
Ümberklassifitseerimine kuluks	0	0	0	-68 394	-68 394
Arvestatud kulum	-168 360	-892 260	-47 372	0	-1 107 992
Jääkmaksumus					
31.12.2018	7 763 043	5 559 410	494 861	656 688	14 474 002
Soetamine				1 173 144	1 173 144
Ümberklassifitseerimine	733 363	494 007	55 959	-1 283 329	0
Ümberklassifitseerimine immateriaalseks põhivaraks	0	0	0	-485 609	-485 609
Ümberklassifitseerimine kuluks	0	0	0	-3 850	-3 850
Arvestatud kulum	-259 746	-944 348	-85 447	0	-1 289 541
Jääkmaksumus					
31.12.2019	8 236 660	5 109 069	465 373	57 044	13 868 146
Seisuga 31.12.2017					
Soetusmaksumus	6 327 607	14 437 540	335 399	3 380 900	24 481 446
Akumuleeritud kulum	-2 657 903	-9 914 898	-265 586	0	-12 838 387
Seisuga 31.12.2018					
Soetusmaksumus	10 589 306	16 002 151	799 285	656 688	28 047 430
Akumuleeritud kulum	-2 826 263	-10 442 741	-304 424	0	-13 573 428
Seisuga 31.12.2019					
Soetusmaksumus	11 322 670	16 350 311	703 136	57 044	28 433 161
Akumuleeritud kulum	-3 086 010	-11 241 242	-237 763	0	-14 565 015

Immateriaalne põhivara

(eurodes)	Tarkvara	Lõpetamata investeering	Kokku
Jääkmaksumus 31.12.2017	12 499 765	1 268 368	13 768 133
Soetamine	12 430	1 855 453	1 867 883
Ümberklassifitseerimine	2 499 922	-2 499 922	0
Ümberklassifitseerimine materiaalse põhivara lõpetamata investeeringutest	1 459 000	0	1 459 000
Ümberklassifitseerimine kuluks	0	-1 200	-1 200
Arvestatud kulum	-3 333 561	0	-3 333 561
Jääkmaksumus 31.12.2018	13 137 556	622 699	13 760 255
Soetamine	0	2 670 349	2 670 349
Ümberklassifitseerimine	1 872 348	-1 872 348	0
Ümberklassifitseerimine materiaalse põhivara lõpetamata investeeringutest	485 609	0	485 609
Ümberklassifitseerimine kuluks	0	0	0
Arvestatud kulum	-3 839 219	0	-3 839 219
Jääkmaksumus 31.12.2019	11 656 294	1 420 700	13 076 994
Seisuga 31.12.2017			
Soetusmaksumus	19 311 819	1 268 368	20 580 188
Akumuleeritud kulum	-6 812 055	0	-6 812 055
Seisuga 31.12.2018			
Soetusmaksumus	23 271 653	622 699	23 894 352
Akumuleeritud kulum	-10 134 097	0	-10 134 097
Seisuga 31.12.2019			
Soetusmaksumus	24 938 582	1 420 700	26 359 282
Akumuleeritud kulum	-13 282 288	0	-13 282 288

Aruandeaasta lõpul lõpetamata põhivara investeeringutena kajastatud summadest olulisema osa moodustab lennujuhtimissüsteemi EUROCAT tarkvara täiendused 1 375 tuhande euro ulatuses, eeldatav kasutuselevõtt 2021. aastal.

LISA 7. Võlakohustused

Võlausaldaja	Võla- kohustuse jääk kokku	pikaajaline osa	lühiajaline osa	Intressimäär	Võlgnevuse lõpliku kus- tutamise tähtaeg
Seisuga 31.12.2018					
Swedbank AS	3 388 206	2 416 938	971 268	1,69%	18.05.2022
Swedbank AS	5 896 322	5 261 371	634 951	1,50%	04.09.2027
Swedbank AS	0	0	0	1,29%	05.11.2023
Kokku	9 284 528	7 678 309	1 606 219		
Seisuga 31.12.2019					
Swedbank AS	2 416 938	1 429 003	987 935	1,69%	18.05.2022
Swedbank AS	5 261 370	4 616 925	644 445	1,50%	04.09.2027
Swedbank AS	10 000 000	10 000 000	0	1,29%	05.11.2023
Kokku	17 678 308	16 045 928	1 632 380		

Ettevõttel on 3 laenu, millest ühe laenulepingu tagatiseks on seatud hüpoteek ettevõtte kinnistule 639 116 euro ulatuses. Panditud vara bilansiline väärtus seisuga 31.12.2019 on 7 120 908 eurot. Teine ja kolmas laenuleping on tagatiseta. Esimene laen on fikseeritud intressimääraga 1,69%, teise laenu intress on fikseeritud viimase laenusumma kasutuselevõtmise hetkel so 1,50% ja kolmanda laenu fikseeritud intress on 1,29%. Laenu kajastamisel on lähtutud juhtkonna hinnangust, et nominaalne ja efektiivne intressimäär ei erine oluliselt. 2019. aasta laenuintressist 233 867 eurot (2018: 151 319 eurot) on kõik kajastatud koondkasumiaruandes finantskuluna.

Netovõlg

(eurodes)	31.12.2019	31.12.2018
Raha ja raha ekvivalendid (lisa 2)	9 504 229	2 402 158
Lühiajalised võlakohustused	-1 632 380	-1 606 219
Pikaajalised võlakohustused	-16 045 928	-7 678 309
Netovõlg	-8 174 079	-6 882 370
Raha ja raha ekvivalendid (lisa 2)	9 504 229	2 402 158
Fikseeritud intressimääraga võlakohustused	-17 678 308	-9 284 528
Netovõlg	-8 174 079	-6 882 370

	Raha ja raha ekvivalendid	Võlakohustused tagasimaksega kuni 1 aasta	Võlakohustused tagasimaksega üle 1 aasta	Kokku
Netovõlg				
01.01.2018	1 261 089	-1 338 573	-6 963 101	-7 040 585
Muutused	1 141 069	0	0	1 141 069
Tagastatud (+)/ saadud (-) laenud	0	1 517 146	-2 500 000	-982 854
Laenu klassifitseerimine pikaajalisest lühiajaliseks	0	-1 784 792	1 784 792	0
Netovõlg				
31.12.2018	2 402 158	-1 606 219	-7 678 309	-6 882 370
Muutused	7 102 071	0	0	7 102 071
Tagastatud (+)/ saadud (-) laenud	0	1 606 219	-10 000 000	-8 393 781
Laenu klassifitseerimine pikaajalisest lühiajaliseks	0	-1 632 380	1 632 380	0
Netovõlg				
31.12.2019	9 504 229	-1 632 380	-16 045 928	-8 174 079

LISA 8. Võlad töövõtjatele

Kohustuse liik (eurodes)	Algjäak	Moodustamine	Ümberklassifitseeritud, ümberhinnatud	Kasutamised	Lõppjäak
Väljamaksmata puhkusekohustus ja lahkumishüvitised	2019 640 836	1 398 009	0	-1 493 316	545 529
	2018 612 518	1 269 624	0	-1 241 306	640 836
Väljamaksmata preemiaeraldise lühiajaline osa	2019 1 327 702	1 070 400	147 999	-1 344 328	1 201 773
	2018 1 239 658	1 426 971	-77 831	-1 261 096	1 327 702
Väljamaksmata preemiaeraldise pikaajaline osa	2019 759 308	445 170	-22 608	-562 797	619 073
	2018 674 407	613 118	-20 338	-507 879	759 308
Kokku 31.12.2019	2 727 846	2 913 579	125 391	-3 400 441	2 366 375
Kokku 31.12.2018	2 526 583	3 309 713	-98 169	-3 010 281	2 727 846

Puhkusekohustusena on näidatud välja teenitud kuid kasutamata puhkusepäevade eest makstav puhkusetasu koos selle pealt makstava 33%-lise sotsiaalmaksu ja 0,8%-lise töötuskindlustusmaksuga.

Ettevõtte häid tulemusi ning eelnevate aastate praktikat arvestades on moodustatud eraldi personalile aastapreemia määramiseks, mis makstakse välja kolme aasta jooksul peale iga-aastase aastaaruande kinnitamist üldkoosoleku poolt. Üldkoosolekul on kohustus aastaaruande kinnitada hiljemalt 4 kuu jooksul peale aruandeaasta lõppu. Eraldise hulka on arvestatud ka kaasnevate maksude kulu ning pikaajaliste kohustuste ümberhindluse summa. Ümberhindlusel kasutati juhatuse hinnanguna diskontomäära 4% aastas (2018: 4% aastas). Kulu sisaldub tööjõukuludes (vt ka lisa 12).

Puhkusekohustuse väljamaksed toimuvad töötajate puhkusele minekul.

LISA 9. Muud lühiajalised kohustused

(eurodes)	31.12.2019	31.12.2018
Tarnijatele tasumata arved	566 066	1 217 567
Maksuvõlad	491 556	1 125 798
<i>Käibemaks</i>	0	0
<i>Sotsiaalmaks</i>	291 581	257 909
<i>Üksikisiku tulumaks</i>	158 387	144 542
<i>Töötuskindlustusmaks</i>	19 324	17 558
<i>Kogumispension</i>	14 813	12 836
<i>Erijuhtude tulumaks</i>	7 451	692 953
Viitintress	17 363	9 097
Muud lühiajalised kohustused	2 935	2 529
Kokku	1 077 920	2 354 991

LISA 10. Omakapital

Aktsiakapital

Aktsiate arv 31.12.2019 oli 511 294 (31.12.2018: 511 294), aktsiate keskmiseks arvuks kujunes aruandeaastal 511 294 (2018: 511 294). Aktsiate emissiooni ega fondiemissiooni aruandeaastal ei toimunud. Aktsia nimiväärtuseks on 10 eurot ning see koosneb lihtaktsiatega. Kõik aktsiad kuuluvad Eesti Vabariigile.

Aktsiaseltsi miinimumaktsiakapital on 5 112 940 eurot ja maksimumaktsiakapitaliks 20 451 760 eurot. Iga lihtaktsia annab omanikule õiguse saada dividende ja ühe hääle üldkoosolekul.

Kohustuslik reservkapital

Aruandeaastal püsis reservkapitali suurus muutumatuna 511 294 euro tasemel (samuti ka aastal 2018), mis on reservkapitali põhikirjaga ja õigusaktidega nõutav suurus.

Dividendid

(eurodes)	2019	2018
Aruandeaastal väljakuulutatud	5 195 000	2 747 000
Aruandeaastal makstud	5 195 000	2 747 000
Makstud dividendid ühe aktsia kohta	10,16	5,37

LISA 11. Müügitulu põhitegevusest**Müügitulu teenuste lõikes**

Teenuse liik (eurodes)	2019	2018
Navigatsiooniteenus (EMTAK 52239), sh	28 137 969	28 324 493
<i>marsruudi navigatsiooniteenus</i>	26 377 642	26 452 522
<i>terminali navigatsiooniteenus</i>	1 760 327	1 871 971
Konsultatsiooniteenus (EMTAK 52239)	23 545	24 992
Kokku	28 161 514	28 349 485

Navigatsiooniteenus klientide lõikes

Klient (eurodes)	2019		2018	
	marsruudi navigatsiooniteenus	terminali navigatsiooniteenus	marsruudi navigatsiooniteenus	terminali navigatsiooniteenus
Finnair OÜ	3 389 227	161 424	3 406 244	166 564
Lufthansa	1 577 872	117 223	1 507 980	122 251
Air China	1 341 249	0	1 094 065	0
Rossiya Airlines	1 168 435	77 378	1 113 180	92 088
KLM	1 016 944	120	1 070 412	0
Cathay Pacific	1 014 518	0	1 111 995	0
Air France	988 031	0	1 106 098	0
China Eastern	930 544	0	870 108	0
Air Baltic	832 216	368 062	656 432	260 211
Korean Airlines	799 263	0	762 380	0
Muud kliendid	13 319 343	1 036 120	13 753 628	1 230 857
Kokku	26 377 642	1 760 327	26 452 522	1 871 971

LISA 12. Tööjõukulud

(eurodes)	2019	2018
Tööjõukulud	-10 176 932	-9 178 141
Sotsiaalmaks ja töötuskindlustusmaks	-3 427 595	-3 092 415
Erisoodustused koos maksudega	-260 746	-150 939
Kokku	-13 865 273	-12 421 495

Sh. kajastuvad tööjõukuludes preemiaeraldise ja kaasnevate kohustuste pikaajalise osa ümberhindlus seoses raha ajaväärtuse arvestamisega 22 608 eurot (2018: 20 338 eurot, vt lisa 8). Ümberhindlusel kasutati juhatuse hinnanguna diskontomäär 4% aastas (2018: 4% aastas). Töötajate keskmine arv aruandeaastal oli 213 (2018: 205), millest töölepingu alusel töötavate isikute keskmine arv oli 210 (2018: 202) ja juriidilise isiku juhtorgani liikmete keskmine arv oli 3 (2018: 3).

LISA 13. Kaubad, toore, materjal ja teenused

(eurodes)	2019	2018
Seadmete hooldekulud	-1 119 204	-895 096
Teenused	-414 156	-715 312
Meteoroloogiline informatsioon	-361 245	-330 269
Seadmete eksploatatsioonikulud	-269 759	-236 476
Kaubad, materjalid, energia	-210 710	-220 733
Kindlustuskulud*	-149 867	-145 485
Julgestuskulud	-179 318	-145 146
Kommunikatsioonikulud	-104 479	-78 720
Vahendid	-45 028	-66 463
KOKKU	-2 853 766	-2 833 700

* Kindlustuskuludest 90,58% (2018: 92,59%) moodustab 650 miljoni euro (2018: 650 miljoni euro) suuruse limiidiga vastutuskindlustuse lepingu eest makstud kindlustuspreemia.

LISA 14. Mitmesugused tegevuskulud

(eurodes)	Lisa	2019	2018
Koolituskulud		-685 392	-535 456
Lähetuskulud		-577 086	-481 580
Rendikulud		-500 460	-429 560
Muud ärikuulud		-402 433	-296 309
Hoonete, ruumide, rajatiste kor- rashoid		-218 980	-150 569
Töökeskkonna kulud		-39 299	-28 825
Transpordikulud		-25 166	-19 038
KOKKU		-2 448 816	-1 941 337

LISA 15. Tulumaks

(eurodes)	2019	2018
Aruandeaastal makstud dividendid	5 195 000	2 747 000
Tulumaksumäär	20/80	20/80
Dividendide tulumaksu kulu	-1 218 895	-686 750

Ettevõtte kogu jaotamata kasum seisuga 31.12.2019 moodustas 12 808 536 eurot (31.12.2018: 14 767 387 eurot). Maksimaalne võimalik tulumaksukohustuse summa, mis võib kaasneda kogu jaotamata kasumi väljamaksmisel dividendidena, on 2 463 202 eurot, seega netodividendidena oleks võimalik välja maksta 10 345 334 eurot. Eelmisel aastal olid vastavad näitajad 3 611 992 eurot ning 11 155 395 eurot. Maksimaalse võimaliku tulumaksukohustuse arvestamisel on lähtutud eeldusest, et jaotatavate netodividendide ja 2019. aasta koondkasumiaruandes kajastatava dividendide tulumaksu kulu summa ei või ületada jaotuskõlblikku kasumit seisuga 31.12.2019.

LISA 16. Sihtfinantseerimine

(eurodes)	2019	2018
Eelmise aasta lõpul	610 595	1 217 314
Juurde tulnud	1 102 465	23 354
Tegevuskulude tulu	-99 902	-154 206
Põhivara tulu	-414 073	-475 867
Tagastatud	-29 451	0
Jooksva aasta lõpul	1 169 634	610 595
s.h.lühiajaline osa	440 502	407 971
s.h.pikaajaline osa	729 132	202 624
s.h. kuni 6 k	220 251	222 645
6-12 k	220 251	185 326
1-2 a	710 293	174 885
2-5 a	18 839	27 739
üle 5 a	0	0

LISA 17. Tehingud seotud osapooltega

Ettevõtte aktsiad kuuluvad 100% Eesti Vabariigile. Ettevõtte aruande koostamisel on loetud seotud osapoolteks juhatuse ja nõukogu liikmeid ning muud ettevõtteid, kelle üle nimetatud isikutel on oluline mõju. Samuti on loetud seotud osapoolteks kõik üksused, kus riigil on kontroll või valitsev mõju. Ettevõtte avalikustab tehingud riigi kontrolli või valitseva mõju all olevate lennundusettevõtetega.

Seotud osapool (eurodes)	Aasta	Varad	Kohustused	Äritulud	Ärikulud
Riigi kontrolli või valitseva mõju all	2019	7 293	15 746	124 039	114 268
lennundusettevõtted	2018	11 025	59 348	128 318	176 764

Kõik tehingud seotud osapooltega on sooritatud turutingimustel ning nõuetes seotud osapooltega ei ole tehtud allahindlusi aruande- ega võrdlusperioodil.

Aruandeaastal arvestati juhatuse liikmetele juhatuse liikme tasuna ja palgana 326 110 eurot (2018: 288 861 eurot). Nõukogu ja auditikomitee liikmetele arvestati aasta jooksul nõukogu liikme tasudena ning nõukogu juurde moodustatud auditikomitees osalemise eest kokku 31 172 eurot (2018: 32 298 eurot).

Vastavalt juhatuse liikmetega sõlmitud lepingutele on ettevõttel kohustus maksta kompensatsiooni sõltuvalt lepingu lõpetamise alustest kuni kolme kuu teenistustasu ulatuses. Kuna selle kohustuse realiseerumine ei ole tõenäoline, pole seda reservina kajastatud.

LISA 18. Olulised raamatupidamishinnangud

Aastaaruande koostamisel on kasutatud mitmeid raamatupidamishinnanguid ja eeldusi, mis mõjutavad aruandes kajastatud varasid ja kohustusi. Kuigi nimetatud hinnangud on tehtud juhtkonna parima teadmise kohaselt, ei pruugi need kokku langeda hilisema tegeliku tulemusega. Muudatusi juhtkonna hinnangutes kajastatakse muudatuse toimumise perioodi koondkasumiaruandes. Alljärgnevad hinnangud omavad suurimat mõju käesoleva raamatupidamise aastaaruandes kajastatud finantsinformatsioonile.

Materiaalse ja immateriaalse põhivara kasuliku eluea hindamine

Materiaalse ja immateriaalse põhivara kasuliku eluea määramisel lähtutakse juhtkonna hinnangust vara tegeliku kasutamise perioodi kohta. Senine kogemus on näidanud, et varade tegelik kasutusaeg on mõnikord osutunud mõnevõrra pikemaks kui varade hinnanguline eluiga. Seisuga 31.12.2019 jääkväärtusega null kasutuses olevate põhivarade soetusmaksus on kokku 8 732 930 eurot (31.12.2018: 8 396 248 eurot).

Kõikide varade amortisatsioonimäära muutmine ühe aasta võrra mõjutaks koondkasumit 754 tuhande euro võrra.

Aruandeperioodi jooksul oli vastu võetud otsus mitmete kasutuses olevate põhivara objektide välja vahetamiseks ning antud objektide osas oli rakendatud kiirendatud amortisatsiooniarvestus alates otsuse tegemise kuust 2019. Käesolev juhtkonna hinnangu muutus varade kasuliku eluea kohta on kajastatud aastaaruandes edasiulatuvalt. Hinnangu muudatusena suurenes ettevõtte amortisatsioonikulu ning mõju perioodi koondkasumile on 110 100 eurot (2018: 16 542 eurot).

Materiaalse ja immateriaalse põhivara kaetava väärtuse hindamine

Juhtkond hindas võimalike põhivara ja lõpetamata investeeringute väärtuse langusele viitavate asjaolude esinemist ning leidis, et 2019. aasta jooksul ning pärast aruandeperioodi lõpu vara väärtuse võimalikule langemisele viitavate indikatsioonide pole esinenud ning seega vara kaetavat väärtust ei hinnatud (samadel põhjustel ei hinnatud vara kaetavat väärtust ka 2018. aastal).

LISA 19. Finantsriskide juhtimine

Ettevõtte finantsriskide juhtimiseks on välja töötatud finantsriskide juhtimise kord, mis reguleerib järgmiste ettevõtte majandustegevusega seotud finantsriskide juhtimist: likviidsusrisk, krediidirisk, valuutarisk ja intressirisk. Riskijuhtimises ei ole võrreldes eelmiste perioodidega olulisi muutusi toimunud. Kapitali juhtimisel arvestatakse Vabariigi Valitsuse määrusi, millega iga-aastaselt määratakse kindlaks omanikule makstavate dividendide määr või summa. Ettevõtte finantsriskide juhtimisel on tähtsaimad eesmärgid tähtsuse järjekorras:

- likviidsus;
- kapitali säilimine;
- tulu teenimine.

Tuletisinstrumente tohib kasutada ainult riskide maandamiseks, kuid neid ei olnud ettevõttel aruande- ega võrdlusperioodil kasutatud.

Likviidsusrisk

Likviidsusrisk on risk, et ettevõtte ei suuda oma finantskohustusi täita rahavoo puudujäägi tõttu. Ettevõttel peab olema kolme tööpäeva jooksul rahana kasutatav vähemalt jooksva kuu väljaminekute suurune summa, arvestamata ühekordseid tavalisest oluliselt suuremaid väljaminekuid. Lühiajaliste tähtajaliste investeeringute tegemisel peab olema tagatud likviidsus ka ühekordsete tavalisest oluliselt suuremate väljaminekute õigeaegseks tasumiseks. Likviidsusrisi maandamiseks kasutab ettevõtte erinevaid finantseerimise allikaid, milleks on pangalaen, arvelduslaenu võimalus ning ostjate nõuete pidev monitooring.

Olemasolevate finantskohustuste lunastustähtajad järgnevatel aastatel on järgmised:

Seisuga 31.12.2019 (eurodes)	kuni 6 kuud	6-12 kuud	1-2 aastat	2-5 aastat	üle 5 aasta	Diskon- teerimata rahavood kokku	Bilansiline väärtus
Võlakohustused (Lisa 3; 7)	936 273	936 271	1 872 185	12 836 037	1 980 248	18 561 014	17 678 308
Võlad tarnijate- le ja muud võ- lad (Lisa 3; 9)	586 364	0	0	0	0	586 364	0
Kokku	1 522 637	936 271	1 872 185	12 836 037	1 980 248	19 147 378	17 678 308

Seisuga 31.12.2018 (eurodes)	kuni 6 kuud	6-12 kuud	1-2 aastat	2-5 aastat	üle 5 aasta	Diskon- teerimata rahavood kokku	Bilansiline väärtus
Võlakohustused (Lisa 3; 7)	870 900	870 900	1 741 800	3 607 693	2 700 339	9 791 632	9 284 528
Võlad tarnijate- le ja muud võ- lad (Lisa 3; 9)	1 229 193	0	0	0	0	1 229 193	0
Kokku	2 100 093	870 900	1 741 800	3 607 693	2 700 339	11 020 825	9 284 528

Ettevõtte juhtkond hindab pikas perspektiivis likviidsusriski bilansipäeva seisuga mõistlikuks. Täiendavat informatsiooni maksetähtaegade osas on toodud lisades 7-9.

Krediidirisk

Ettevõtte krediidirisk sisaldab võimalikku kahju, mis tekib äripartnerite suutmatusest täita oma kohustusi.

Ettevõtte kasutab krediidiriski juhtimiseks reitinguagentuuride Moody's ja Standard&Poor's reitinguid. Ettevõtte raha paigutamiseks erinevatesse võlainstrumentidesse on kehtestatud kindlad kriteeriumid emitendi valiku tegemiseks ja mahupiirangud (kogurisk ühe emitendi suhtes võib ulatuda maksimaalselt 60%-ni ettevõtte rahalistest vahenditest), samuti on määratletud lubatavad investeerimispiirkonnad (Eesti ja OECD liikmesriigid).

Võttes arvesse, et Ettevõtte müügitulu koosneb navigatsiooniteenuse osutamisest lennufirmadele ning kuna navigatsiooniteenus on oma iseloomult lennufirmadele nende äritegevuses eluliselt vajalik (ilma teenust kasutamata ei ole võimalik lennuoperatsioone teostada), siis on krediidirisk oluline vaid lennuettevõtete pankrotistumise korral. Kuna ettevõtte krediidikahjumid on aruandeaastal ning võrdlusperioodil olnud väga madalad, siis seisuga 31. detsember 2019 ja 31. detsember 2018 oli nõuete allahindlus ebaolulise mõjuga.

Krediidiriski madala taseme ostjatega arveldamisel tagab õigusaktides ettevõttele antud õigus mitte osutada navigatsiooniteenust klientidele, kes on tarbitud teenuse eest võlgu. Nõuetest seisuga 31.12.2019 on tähtjaks tasumata 289 564 eurot (31.12.2018: 340 919 eurot), millest rohkem kui ühe kuu maksetähtaja ületanud nõuded moodustavad 206 843 eurot (31.12.2018: 180 177 eurot). Aastaruande koostamise hetkeks on laekunud 99% aasta lõpu seisuga üleval olevatest nõuetest. Laekumata nõuete summa osa on kokku 91,1 tuhat eurot, millest 91,1 tuhat eurot on nõuded AS Estonian Air vastu, mis on kantud ebatõenäolisteks.

Kogu krediidiriski väljendav nõuete ja deposiitide summa on 13 779 867 eurot (2018: 7 514 764 eurot, vt. lisad 2-5).

Kuigi raha ja raha ekvivalendid kuuluvad samuti IFRS 9 oodatava krediidikahjumi mudeli alla, siis tuvastatud väärtuse langus oli ebaoluline 1. jaanuari 2019 ja 31. detsembri 2019 seisuga.

Arvelduskontode jaotus erinevate krediidireitingutega pankade vahel

(eurodes)	31.12.2019	31.12.2018
Pankades, mis omavad Moody's krediidireitingut Aa3	9 503 783	2 401 645
Krediidiriskile avatud summa arvelduskontodest kokku (Lisa 2)	9 503 783	2 401 645

Tururisk

Tururiski alla kuuluvad valuuta ja intressirisk.

Valuutarisk

Valuutarisk on risk, et finantsinstrumentide õiglane väärtus või rahavood kõiguvad tulevikus vahetuskursi muutuste tõttu. Ettevõtte olulisem arveldusvaluuta on euro, mistõttu ei hinda ettevõtte valuutariski oluliseks. Varadest ja kohustustest tulenevad valuutariskid tuleb maandada, kui avatud netopositsioon samas valuutas ületab 63,9 tuhat eurot. Ettevõttel ei olnud aruandeperioodi ja ka eelneva perioodi lõpu seisuga olulisi avatud välisvaluuta positsioone. Valuutariski vältimiseks toimub arvete väljastamine müügitulu osas eurodes.

Intressirisk

Intressimäära risk on risk, et finantsinstrumentide õiglane väärtus või rahavood kõiguvad tulevikus turu intressimäära muutuste tõttu. Rahavoogude intressimäära risk tekib ettevõtte ujuva intressimääraga võlakohustustest ning seisneb ohus, et finantskulud suurenevad, kui intressimäärad tõusevad. Ettevõtte kohustused on fikseeritud intressimääraga. Varade intressirisk lühiajaliste rahapaigutuste osas on maandatud ettevõtte kavatsusega hoida soetatud finantsvarad nende lunastustähtajani. Intressiriski võtmine on lubatud investeerimisel rahaturufondidesse, millesse investeerimiseks on seatud mahulised piirangud.

Kapitali juhtimine

Ettevõtte haldab kapitalina kogu omakapitali. Ettevõtte peamiseks eesmärgiks kapitali juhtimisel on tagada ettevõtte jätkusuutlikkus. Omaniku poolt on seatud eesmärgiks hoida omakapitali osakaal varadest vahemikus 40% - 45%. Otsused võõrkapitali kaasamise osas tehakse rahavoogude prognoosi alusel. Ettevõtte kõik aktsiad kuuluvad riigile. Otsused dividendide maksmise kohta tehakse omaniku poolt võttes arvesse ettevõtte majandustulemusi, arenguplaane aga ka majanduskeskkonna arengut Eestis ja sihtturgudel. Kapitali haldamise eesmärgina võrreldakse tegelikku omakapitali tootlikkust eesmärgiks seatuga: 2019. nagu ka 2018. aastal loeb ettevõtte juhatus eesmärgid täidetuks.

Õiglane väärtus

Avalikustamise eesmärgil leitakse õiglane väärtus tulevaste lepinguliste rahavoogude diskonteerimisel turu intressimääraga, mis on kättesaadav ettevõtte sarnastele finantsinstrumentidele. Ettevõtte juhatuse hinnangul ei erine finantsseisundi aruandes korrigeeritud soetusmaksumuses kajastatud finantsvarade ja -kohustuste (vt ka lisa 3) bilansilised väärtused 31.12.2019 ja 31.12.2018 seisuga oluliselt nende õiglasest väärtusest, kuna need tasutakse 12 kuu jooksul arvestatuna bilansi kuupäevast. Samuti ei erine pikaajaliste laenude ja võlakohustuste õiglasest väärtusest oluliselt nende bilansilisest väärtusest, kuna nende intressimäärad vastavad turul kehtivatele intressimääradele.

LISA 20. Sündmused pärast aruandekuupäeva

2020. aasta alguses kinnitati uue koroonaviiruse (Covid-19) olemasolu ja aruande koostamise hetkeks on see levinud üle maailma, sealhulgas Eestisse, põhjustades piiranguid majandustegevusele. Valitsused kogu maailmas teatavad viiruse leviku peatamiseks uute reisipiirangute kehtestamisest, põhjustades probleeme ettevõtetele kõikides majandussektorites.

Ülemaailmne Covid-19 pandeemia on lennundussektorit tabanud ootamatult ja väga järsult märtsis 2020. Lennuliiklusteenistuste tulubaas ja rahavoog on otseselt seotud kontrollitava lennuliikluse mahuga. Sellest tulenevalt on ka Lennuliiklusteeninduse AS eriti tundlik lennuliikluse järsu languse suhtes, mida käesoleval momendil üle maailma kogetakse. Praegune kriis on kahjuks tabanud väga valusalt meie kliente, kellede hulgast väga paljude, kas olulises osas või täielikult reisijate veole keskendunud lennuettevõtete jaoks on suuresti või täielikult katkenud või koheselt katkemas rahavood. Sellest johtuvalt on Lennuliiklusteeninduse ASi informeeritud EC CRCO (*Eurocontrol Central Route Charges Office*) poolt, et lennuettevõtted on tõenäoliselt sattumas kuu või paari jooksul raskustesse, kuna lendajatel saab otsa vajalik likviidsuspuhver, sest lennufirmad on sunnitud nõudluse puudumisel kuni 90% lennukipargist käigust välja võtma. See omakorda tähendab, et osutatud lennuliiklusteenuste eest tasumine saab olema lähiajal (eelduslikult 4-6 kuud) olulisel määral või täielikult peatatud.

Erinevalt lennufirmadest ei saa Lennuliiklusteeninduse AS juhatus ettevõtte tegevust täielikult peatada, koondades suure osa töötajaskonnast. Arvestades asjaoluga, et jätkuvad mi-

nimaalselt kaubalennud, ei saa õhuruumi sulgeda, vaid tuleb jätkata põhitegevust, et tagada ohutu kaubatransiit. Ettevõtte on tänaseks rakendanud hulga meetmeid, et osutatav teenus ei katkeks. Lisaks rakendatakse täiendavaid kulude kokkuhoiu meetmeid, peatatakse lühiajaliselt arendustegevus, ajatatakse investeringutega seotud rahavoog jne, hoidmaks likviidsuspuhvit teenuse osutamiseks ilma täiendavate finantsvahendite kaasamiseta kuni 6 kuulise perioodi jooksul. Ettevõtte minimaalne vajaminev rahavoog jooksvate püsiklude ja finantskohustuste katmiseks on suurusjärgus 1,8 miljoni eurot kuus. Dividende maksmata võimaldab ettevõtte raha jääk aruandekuupäeva seisuga teenuse osutamist jätkata ja kohustusi täita kuni kuus kuud ilma täiendava võõrfinantseerimise kaasamiseta.

Ettevõtte käsitleb seda haiguspuhangut bilansipäevajärgseks mitte korrigeerivaks sündmuseks. Covid-19 kriisi mõjude leevendamiseks töötatakse välja riikide keskpankade poolt stimuleerimisvahendeid kriisist enam mõjutatud ettevõtete likviidsuse toetamiseks ja majanduse elavdamiseks. Ettevõtte hinnangul võiks järgneva kuni kuue kuulise perioodi jooksul selguda sealhulgas lennundussektoriga seotud ettevõtteid toetavad rahalised meetmed ning eeldusel, et kehtivad reisipiirangud ja lennukelud tühistatakse maikuus, millele järgneks järkjärgult nõudluse taastumine reisilennuliikluse osas, on väljavaated järgneva 12. kuuks positiivsed.

Kasumi jaotamise ettepanek

Lennuliiklusteeninduse Aktsiaseltsi 2019. majandusaasta puhaskasum on 3 236 149 eurot.

Juhatus teeb üldkoosolekule ettepaneku Lennuliiklusteeninduse Aktsiaseltsi kasumi jaotamiseks alljärgnevalt:

- kanda 2019. majandusaasta kasum 3 236 149 eurot eelmiste aastate jaotamata kasumiks;
- jätta 2019. majandusaasta kasum jaotamata.

Ivar Värk
Juhatuse esimees

Jaanus Jakimenko
Juhatuse liige

Üllar Salumäe
Juhatuse liige